

Valtteri Heikintalo
Mikko Svärd
Sofia Vuorinen

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeatutkinto
Tulkki (AMK), Viittomakieli ja tulkkaus
Opinnäytetyö, 2021

LEIKI, LIIKU KUVIEN KANSSA

Kommunikaation saavutettavuuden ja esteettömyyden toteutuminen
sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa

TIIVISTELMÄ

Heikintalo Valtteri, Svärd Mikko & Vuorinen Sofia
Leiki, liiku kuvien kanssa
45 sivua ja 2 liitettä
Kevät 2021
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK)
Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää saavutettavuuden ja esteettömyyden toteutumista sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa. Tavoitteena oli valmistaa kuvalliset ohjeistukset parantamaan erityisryhmien sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen käyttäjäkokemusta ja lisäämään kommunikaation saavutettavuutta sekä esteettömyyden toteutumista. Vastaavaa selvitystä ei ole tehty aikaisemmin.

Opinnäytetyö oli kvalitatiivinen tutkimus, menetelmänä käytettiin kyselytutkimusta. Opinnäytetyön aineisto kerättiin verkkokyselyn avulla. Kysely toteutettiin Webropol-alustalla loppuvuodesta 2020. Kyselyä jaettiin sidosryhmien omilla kanavilla sekä sosiaalisessa mediassa.

Kyselyyn vastattiin 66 kertaa. Saatujen tulosten mukaan kuvakommunikaation käyttö sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa oli vähäistä. Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että kommunikaation saavutettavuutta ja esteettömyyttä pitäisi parantaa. Kyselyn tulosten perusteella ohjeistukset ovat pääasiassa kirjallisia, jolloin kommunikaation saavutettavuus ja esteettömyys ei toteudu riittävästi.

Opinnäytetyössä valmistettiin kuvallisia ohjeistuksia sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkoihin, jotta niissä käyminen helpottuisi saavutettavuuden ja esteettömyyden näkökulmasta. Esteettömyyden kehittäminen on erityisen tärkeää, sillä liikunta kuuluu kaikille. Opinnäytetyössä tehtiin toimintataulu sekä yksittäisiä kuvia.

Asiasanat: saavutettavuus, esteettömyys, kuvakommunikaatio, liikunta

ABSTRACT

Heikintalo, Svärd & Vuorinen

Play, exercise with pictures

45 pages and 2 appendices

Spring 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Humanities

Interpreter, Sign Language and Interpreting

The aim of this thesis was to research the actualisation of accessibility in recreational indoors activity parks. The aim was to also produce graphic instructions to elevate the visitor experience in said parks. The thesis consisted of qualitative research, the method that was used to collect the required data a survey form.

The material for this thesis was collected via Webropol, which is an online survey platform. The survey was conducted in the end of 2020 and it was distributed on social media and other platforms. The goal was to receive a large sample of experiences from the visitors of recreational activity parks. A survey of this nature has not yet been conducted.

We were able to collect 66 submitted answers. The information from the answers pointed out the lack of graphic communication in recreational indoors activity parks. The results also pointed out the need for improvement of graphic communication in said parks.

The results point out that the instructions in these parks are mainly in writing. This suggests that the accessibility in the parks is not sufficient. We manufactured graphic instructions to improve visitor accessibility in recreational indoors activity parks. Improving accessibility is of paramount importance, for exercise belongs to everyone.

Keywords: Accessibility, Graphic communication, Activity parks, exercise

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ

Heikintalo Valtteri, Svärd Mikko & Vuorinen Sofia
Leiki, liiku kuvien kanssa
45 sivua ja 2 liitettä
Kevät 2021
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK)
Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

Saavutettavuus tarkoittaa,
että kaikki ihmiset saavat palvelua ja tietoa.
Esteettömyys taas tarkoittaa, että
ihminen voi liikkua ilman esteitä.

Saavutettavuus ja esteettömyys ovat tärkeitä asioita
erityisesti ihmisille,
joilla on vamma.
Tällaisia ihmisiä ovat esimerkiksi
puhevammaiset ja kehitysvammaiset.

Suomen lain mukaan
viranomaisten ja yritysten tulee huomioida
saavutettavuus ja esteettömyys.
Ihmisten on silloin helpompi osallistua yhteiskuntaan,
eli tehdä töitä ja harrastaa.

Opinnäytetyössä tutkimme,
kuinka selkeitä ja ymmärrettäviä ohjeet ovat
sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa.
Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi
uimahallit ja HopLop-sisäleikkipaikat.

Opinnäytetyötä varten teimme kyselyn.
Kyselyssä kysyimme,

mitä ihmiset ajattelevat
sisäleikki- ja sisäliikuntapaikojen ohjeista.

Kysely oli tarkoitettu ihmisille,
jotka käyttävät erilaisia lasten liikuntapaikkoja.
Kyselyyn vastasi 66 ihmistä.

Vastauksista selvisi,
että saavutettavuutta ja esteettömyyttä
täytyy kehittää
sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa.

Vastauksissa selvisi myös,
että ohjeet olivat osittain epäselviä.
Ohjeet olivat yleensä sanallisia.
vaikka sanallisia ohjeita voi olla vaikea
ymmärtää.
Kuvallisia ohjeita oli vain vähän,
vaikka niitä voisi olla helppo
ymmärtää.

Opinnäytetyössä valmistimme kuvitetut ohjeet.
Ohjeiden tarkoitus on helpottaa vierailua
sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 SISÄLEIKKI- JA LIIKUNTAPAIKKOJEN SAAVUTETTAVUUS.....	6
2.1 Saavutettavuus ja esteettömyys Suomessa.....	6
2.2 Yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien määrittely sopimuksissa ja lakiteksteissä.....	7
2.3 Toimiminen sisäleikki- ja liikuntapaikoissa	8
3 KUVAKOMMUNIKAATIO PUHETTA TUKEVANA MENETELMÄNÄ.....	10
3.1 Puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien käyttö	10
3.2 Erilaiset kommunikaatiokuvat.....	11
4 HAVAINNOINTI JA TOIMINNANOHJAUKSEN TUKEMINEN KOMMUNIKAATION NÄKÖKULMASTA	14
4.1 Havainnoinnin taustalla vaikuttavat kognitiiviset tekijät	14
4.2 Myönteisen vuorovaikutuksen vahvistaminen	16
4.3 Aistiherkkyys ja aistisäätely.....	18
4.4 Minäkuvan kehitys liikunnan avulla	20
5 OPINNÄYTETYÖNKYSELY JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	22
5.1 Tarkoitus ja tavoitteet.....	22
5.2 Kvalitatiivinen tutkimus.....	22
5.4 Tutkimusote ja kyselyn teko	23
5.5 Kyselyn sisältö	24
5.6 Kyselyn jakaminen kohderyhmälle	25
6. KYSELYN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	27
6.1 Kyselyn pääkysymykset ja tulosten analysointi teemoittain	27
6.2 Aineiston analyysi ja johtopäätökset	31
7. OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS.....	33
7.1 Opinnäytetyön tavoite	33
7.2 Kehitysideasta konkreettiseksi toimintatauluksi	33

8. VALMIS KUVAMATERIAALI.....	35
8.1 Toimintataulun tuottamisprosessi.....	35
8.2 Materiaali ja sen kuvaus.....	38
9. POHDINTA	39
LÄHTEET	42
LIITE 1. Kysely.....	46
LIITE 2. Kommunikaatiokuvat	59

1 JOHDANTO

Sisäleikki- ja sisäliikuntapaikat ovat lähivuosina kasvattaneet suosiotaan lapsiperheiden keskuudessa (Noora Kyynäräinen, henkilökohtainen tiedonanto 2.12.2020). Toiminnallisissa puistoissa ja liikuntapaikoissa miellyttävää käyntikokemusta edistävät useat toimintaohjeet esimerkiksi laitteiden käytöstä, ruokailusta ja hygieniasta huolehtimisesta. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää näiden ohjeiden selkeys ja saavutettavuus erityislasten ja heidän vanhempiensa näkökulmasta. Opinnäytetyössä huomioidaan myös muut erityisryhmät, joilla on puhevamma, muita kielellisen kehityksen tai ymmärtämisen haasteita. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa sopivaa kuvamateriaalia vierailuja helpottamaan.

Keräsimme aineistoa kvalitatiivisena tutkimuksena, verkkokyselyllä, joka toteutettiin Webropol-alustalla. Suuntasimme kyselyn lasten vanhemmille, jotka ovat sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen käyttäjiä, erityisesti erityislasten vanhemmille Leijonaemot ry:n kautta ja erilaisissa sosiaalisen median kanavissa. Tavoitteenamme on saada mahdollisimman runsaasti kokemuksia näiden paikkojen ohjeistuksista.

Tavoitteissamme oli saada palautetta ohjeiden näkyvyydestä ja muodosta. Lisäksi selvitimme kyselyn vastaajilta toiveita ohjeistusmuodoista, jotka vastaajien mielestä toimisivat parhaiten. Tuimme kyselystä saatuja tietoja lähdekirjallisuudella ja asiantuntijoilta kysytyillä tiedonannoilla. Asiantuntijoina haastattelimme Paula Kuusistoa, joka on lähihoitaja ja ratkaisukeskeinen neuropsykiatrinen valmentaja, Fanni Rauhanimeä, joka on ammatiltaan sairaanhoitaja ja ratkaisukeskeinen neuropsykiatrinen valmentaja sekä Noora Kyynäräistä, joka toimii HopLop-sisäleikkipaikan vuoropäällikkönä.

Opinnäytetyön työelämänohjaaja on Paula Kuusisto. Kuusistolla on vuosien työkokemus erilaisten erityisasiakasryhmien kanssa työskentelystä sekä laaja osaaminen kommunikaatio-ohjauksesta. Kuusisto työskentelee tällä hetkellä

erityislusten kanssa, joten hänelle ovat tuttuja erityislusten kommunikaatiotarpeet sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa.

Halusimme opinnäytetyöllä selvittää sisäleikki- ja liikuntapaikkojen saavutettavuutta ja esteettömyyttä, koska liikkuminen on tärkeä osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Valmistuvina puhevammaisten tulkkeina koemme saavutettavuuden ja esteettömyyden parantamisen olevan tärkeä asia erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden elämän kaikilla osa-alueilla. Myös Suomen laki takaa oikeuden kommunikaation ja yhteiskuntaan osallistumiseen. Sisäleikki- ja sisäliikuntapaikat ovat suosittuja vierailupaikkoja lapsiperheiden keskuudessa, joten onkin tärkeää, että näissä paikoissa huomioidaan erityisryhmien tarpeet.

Opinnäytetyössä valmistimme kaksi kommunikaatiotaulua sekä yksittäiset irtokuvat helpottamaan sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen käyntikokemusta. Kuvien tarkoituksena on lisätä kommunikaation saavutettavuutta ja esteettömyyttä. Kuvat toimivat toiminnan tukena ja niitä voi muokata eri tarpeisiin sopiviksi.

2 SISÄLEIKKI- JA LIIKUNTAPAIKKOJEN SAAVUTETTAVUUS

Luvussa käydään läpi opinnäytetyön kannalta keskeisiä käsitteitä sekä ilmiöitä ja pyritään siten luomaan kuva siitä, mitä on kommunikaation saavutettavuus ja esteettömyys. Käsiteltävänä on myös se, mitkä asiat vaikuttavat saavutettavuuteen sekä esteettömyyteen. Tässä opinnäytetyössä erityisryhmillä tarkoitetaan ihmisiä, joilla on puhevamman tai muita kielellisiä haasteita, kuten puheen tuoton ja ymmärtämisen vaikeuksia. Tällaisia ihmisiä ovat esimerkiksi kehitysvammaiset, henkilöt, joilla on neuropsykiatrisia haasteita, ja maahanmuuttajat. (Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus 2021.) Luvussa myös määritellään, mitä tarkoitetaan sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoilla tässä opinnäytetyössä.

2.1 Saavutettavuus ja esteettömyys Suomessa

Saavutettavuus määrittyy sen perusteella, miten ongelmattomasti palveluita ja tietoa on mahdollista hyödyntää vammasta tai toimintarajoitteesta huolimatta. Se on edellytys kansalais- ja osallisuus oikeuksien toteutumiselle. Fyysinen esteettömyys on myös osa saavutettavuutta. Kognitiivisessa mielessä saavutettavuus on erityisen merkittävä asia ihmiselle, jolla on kehitysvamma tai samankaltaisia erityistarpeita. Se voi tarkoittaa esimerkiksi ymmärrettävää kieltä, kommunikaation tukea tai muuta tarvittavaa tukea. Tasavertaisen osallistumisen suurimpia esteitä ovat avun ja tuen puute sekä vaikeaselkoinen kieli. Myös digitaalisiin palveluihin siirtyminen tuo haasteita henkilöille, joilla vamma vaikuttaa ymmärtämiseen tai hahmotuskykyyn. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Vammaisuus yhteiskunnassa. Esteettömyys ja saavutettavuus. 2020; Invalidiliitto. Esteettömyys. Saavutettavuus 2020.)

Esteettömyys tarkoittaa sellaista ympäristöjen, tuotteiden ja palveluiden saavutettavuutta, että ne ovat käytettävissä myös ihmiselle, jolla on vamma tai muu rajoite. Esteettömyys voi näkyä sopivina tiloina, palveluiden tai tavaroiden helpokäyttöisyytenä sekä oikea-aikaisena ja helposti ymmärrettävänä

tiedonsaantina. Esteettömyys kertoo asenteista ja arvoista. Esimerkiksi esteetön tila ottaa ihmiset huomioon toimintakyvyn haasteista riippumatta. Esteettömyys lisää osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. (Invalidiliitto. Esteettömyys 2020; Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Vammaisuus yhteiskunnassa. Esteettömyys ja saavutettavuus. 2020.)

Esteettömyydellä tarkoitetaan usein liikkumisen esteettömyyttä. Esteettömyyden tarkoituksena on huomioida myös esimerkiksi ymmärtämiseen, kuulemiseen ja kommunikaation liittyvät haasteet. Käsite saavutettavuus liittyy abstraktimpaan ympäristöön ja käsite esteettömyys nähdään fyysisen tilaan liittyvänä. (Invalidiliitto. Esteettömyys. Saavutettavuus 2020; Autismiliitto. Toimintaa ja tukea. Esteettömyys asenteeksi 2021.)

2.2 Yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien määrittely sopimuksissa ja lakiteksteissä

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista edistää vammaisten henkilön mahdollisuutta yhdenvertaiseen elämään yhteiskunnan jäsenenä ja pyrkii poistamaan esteitä ja haittoja, joita vammaisuus on aiheuttanut. (L 380/1987.)

Laki yhdenvertaisuudesta määrittelee, että kaikkien julkisen sektorin toimijoiden, kuten viranomaisten, ja oikeuslaitoksen viranomaisilla on velvollisuus edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. Lakia sovelletaan myös yksityisen puolen toiminnassa. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan, että ketään ei saa syrjiä ja kaikki yksilöt ovat yhdenvertaisia lain edessä riippumatta iästään, sukupuolestaan, etnisestä tai kulttuurisesta taustastaan, uskonnostaan, kielestään, mielipiteestään, seksuaalisesta suuntautumisestaan, terveydentilastaan, vammastaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. (L 1325/2004.)

Perustuslaissa määritellään, että jokaisella kansalaisella oikeus sananvapauteen ja tulla kuulluksi (L 731/1999). Kielilaki takaa jokaiselle kansalaiselle mahdollisuuden elää ja toimia omalla kielellään. Sananvapaus ja oikeus omalla kielellä

toimimiseen toteutuu kommunikaation tukea tarvitsevilla tulkkauksen avulla. (L 423/2003.)

Liikkumisvapauden perusteella julkiset rakennukset pitää suunnitella esteetön kulkeminen huomioon ottaen. Myös äänten kuuluvuus ja visuaalisten apukeinojen tulee ottaa huomioon kulkuväylien ja avointen tilojen suunnittelussa. (L 731/1999.)

YK:n yleissopimuksessa puhutaan vammaisten henkilöiden oikeuksista. Suomi on ratifioinut ja allekirjoittanut tämän sopimuksen. Sopimuksen lähtökohtana on suojella, edistää ja taata ihmisoikeuksien täysimääräinen ja yhdenvertainen toteutuminen. (A 27/2016.)

2.3 Toimiminen sisäleikki- ja liikuntapaikoissa

Tässä opinnäytetyössä sisäleikki- ja liikuntapaikoilla tarkoitetaan pääsääntöisesti lapsille ja nuorille suunnattuja toiminnallisia tiloja. Näihin lukeutuvat muun muassa HopLop ja Leo's Leikkimaa sekä esimerkiksi sisähuvipuistot, kuten Zones. Lisäksi liikuntapaikoiksi lukeutuvat myös sekä lapsiasiakkaille että aikuisille tarkoitetut tilat, kuten uimahallit ja kuntosalit.

Sisäleikki- ja liikuntapaikoissa niin lasten kuin aikuisten on mahdollista osallistua sekä ohjattuihin että itsenäisiin liikunnallisiin aktiviteetteihin. Ohjattuihin aktiviteetteihin sisältyy esimerkiksi jumppa- ja uimatunteja sekä ryhmäliikuntaa. Lapsille suunnatuissa sisäleikki ja -liikuntapaikoissa keskitytään itsenäisiin leikkeihin eri laitteissa ja toimintapisteissä. Lisäksi useissa sisäleikki- ja liikuntapaikoissa on mahdollisuus järjestää syntymäpäiväjuhlia, joihin sisältyvät sisäleikki-paikan tarjoama syntymäpäiväkattaus sekä sisäänpääsylipukkeet. Useimmissa sisäleikki- ja liikuntapaikoissa on monipuolinen ruokailumahdollisuus. (Noora Kynäräinen, henkilökohtainen tiedonanto 2.12.2020.)

Eri sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa toimintatavat ja ohjeet ovat erilaisia. Ohjeet näissä paikoissa eivät välttämättä aina ole tarpeeksi selkeästi esillä, tai ne

saattavat puuttua kokonaan. Esillä olevat ohjeet ovat myös pääasiassa kirjallisia. Epäselvät tai puutteelliset ohjeet voivat vaikeuttaa sellaisten ihmisten toimintaa, jotka tarvitsevat selkeitä sääntöjä ja toimintamalleja stressitöntä vierailua varten. Sääntöjen ollessa puutteellisia tai olemattomia, voi toiminta sisäleikki- ja liikunta-paikoissa tuntua työläältä ja uhkaavalta. (Fanni Rauhaniemi, henkilökohtainen tiedonanto 17.3.2021.)

3 KUVAKOMMUNIKAATIO PUHETTA TUKEVANA MENETELMÄNÄ

Tässä kappaleessa käsitellään puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien käyttöä. Keskiössä ovat kommunikaatiossa käytettävät kuvat. Tarkastelun kohteena ovat kuvien erilaiset käyttötavat, erityyiset kuvat sekä kommunikaatiokuvien tulkitseminen. Kappaleessa pohditaan, millaiset kuvat palvelisivat mahdollisimman monia ihmisiä julkisissa paikoissa, kuten sisäleikki- ja liikuntapaikoissa.

3.1 Puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien käyttö

Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät ovat vaihtoehtoisia kommunikoinnin tapoja. Menetelmiä käytetään kommunikaation tukena tavallisesti jonkin vamman tai neurologisen poikkeavuuden takia. Näihin lukeutuvat erilaiset kommunikointia helpottavat kuvat, selkotestit, puhelaitteet, viittomat, tietyt symbolikielet sekä erilaiset sovellukset. (Huuhtanen 2011, 13–14; von Tetzchner & Martinsen 1999, 22–38.) Näitä menetelmiä käytetään puheen tukena tai sen sijasta eleiden, ilmeiden sekä muun sanattoman viestinnän rinnalla. Menetelmiä käyttävä henkilö voi käyttää kommunikoinnissaan menetelmää tai välinettä kykyjensä mukaan joko oma-aloitteisesti, toisen henkilön tukemana tai niin, että sitä käyttää toinen henkilö. Menetelmää käytetään kuitenkin aina käyttäjän päätöksen mukaisesti. Menetelmien tavoitteena on edistää henkilön kommunikaatiota. (Tiko-teekki 2021; von Tetzchner & Martinsen 1999, 20.)

Kuvakommunikaatiolla tarkoitetaan kuvasymbolien käyttöä puheen ja sanattoman viestinnän rinnalla. Kuvat voivat olla piirroksia tai valokuvia. Kuvat voivat olla käytössä myös korvaamassa puhetta ja niiden käyttötapa on yksilöllistä. Kuvien käyttäjä voi osoittaa kuvista viestinsä avainsanat tai muodostaa useammalla kuvalla kokonaisia lauseita. Kommunikointikuvia on mahdollista käyttää itsenäisesti, esimerkiksi kuvia osoitellen, tai toisen henkilön avustuksella, riippuen käyttäjän fyysisistä ja kognitiivisista kyvyistä. (Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Kuvat kommunikoinnissa 2021; von Tetzchner & Martinsen 1999, 37.)

Kommunikaation tukena käytettäviä kuvia voidaan hyödyntää monin eri tavoin sekä yksittäin irtokuvina tai kuvakokoelmina. Kokoelma kuvia voi kulkea käyttäjän mukana eri tyyllisissä kansioissa ja kuvatauluissa tai teknisissä laitteissa ja soveluksissa. Tällöin kommunikaation apuväline on läsnä sosiaalisissa tilanteissa, ja niitä voivat hyödyntää keskustelukumppanit taikka tulkit. Kuvia voidaan myös liittää käyttäjän elinympäristöön. Seiniin tai muuten näkyvälle paikalle kiinnitettyinä ne voivat opastaa ja muistuttaa, miten jossakin tietyssä tilanteessa kuuluu toimia. (Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Kuvat kommunikoinnissa 2021; Aivoliitto. Kommunikaatiokeskus. Kuvat arjen tukena 2021.) Esimerkiksi wc:ssä esillä olevat kuvat saattavat esittää erilaisia toimintoja tai esineitä, jotka liittyvät kylpyhuoneeseen. Näin voidaan helpottaa toimintojen hahmottamista.

3.2 Erilaiset kommunikaatiokuvat

Kuvakommunikaatiossa käytettäviä kuvia on useita keskenään erilaisia. Kuvakokoelmat sisältävät tietyllä tavoin toteutettuja kuvia. Eri kuvakokoelmat voidaan erottaa toisistaan muun muassa kuvien värityksen, kontrastin tai yksityiskohtaisuuden avulla. Myös kuvien koolla voi olla merkitystä. Kuvien tarkkuus vaihtelee aina valokuvista hyvinkin yksinkertaisiin piirroksiin. Kuvakommunikaatiossa käytettävät kuvat määräytyvät tavallisimmin kuvien käyttäjän vamman tai häiriön sekä hänen yksilöllisten mieltymystensä ja tottumustensa kautta. Joillekin kommunikaation tueksi sopivat värikkäät, mutta yksinkertaiset kuvat, joillekin taas kuvan tarkkuus ja yksityiskohtaisuus on tärkeämpää kuin se, ovatko kuvat väreissä vai eivät. (Battye 2018, 27–33; Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Kuvat kommunikoinnissa 2021.)

Yleisessä käytössä olevia kuvakokoelmia ovat esimerkiksi *Picture Communication Symbols*, *Widgit Literacy Symbols*, *MulberrySymbols*, *Sclera Symbols* ja *SymbolStix*. Nämä kuvatyypit eroavat toisistaan siinä, miten niissä käytetään muotoja ja värejä. Ne pyrkivät kuitenkin olemaan jossain määrin pelkistettyjä, joten niissä taustana toimii usein tasainen väri. Esineet sekä oliot ovat tavallisesti kuvattu ilman yksityiskohtia tai erottavia piirteitä. Pelkistettyjen kuvien sisältö on kuvakommunikaation käyttäjälle usein helpompi hahmottaa, kuin

yksityiskohtaisempien kuvien. Kuvista on karsittu kaikki, mikä ei ole kuvan merkityksen kannalta oleellista. Nämä kuvatyypit sopivat eri formaatteihin. Selkeytensä ja monikäyttöisyytensä ansiosta näitä kuvia voidaan kiinnittää ympäristöön, lisätä kuvakansioihin ja -tauluihin tai ladata kuvia hyödyntäviin kommunikaatiolaitteisiin ja -sovelluksiin. (Battye 2018, 37–40, 69.)

Kuvakokoelmien kuvissa käytetään erilaisia symboleita, joille etsitään fyysinen vaste. Siinä missä *Widgit Literacy Symbols* –kuvissa termi ”äiti” on kuvattu piirroksella yksittäisestä naisesta, *Picture Communication Symbols*-kuvissa eli PCS-kuvissa ”äiti” on taas kuvattu piirroksella naisesta, joka pitelee sylissään pientä lasta. Käyttöön otettavia kuvia valitessa tulee olla selvillä, pystyvätkö kuvia käyttävät henkilöt ymmärtämään kuvan tarkoitetta tulkinnanvaraisesta kuvasta, kuten yksittäisestä naisesta. Tällaisessa kuvassa itse piirros tukee sen yhteydessä olevaa tekstiä, kun taas kuva, jossa esiintyy myös lapsi, on välittää viestin itsessään. (Tapio 2019, 131–138.)

KUVA 1. PCS-kuva, äiti

KUVA 2. Widgit Symbols-kuva, äiti

Toisissa kuvakokoelmissa ihmisiä ilmaistaan piirteettömillä hahmoilla ja selvästi näkyviä ilmeitä käytetään silloin, kun halutaan keskittyä reaktioon tai tunteeseen, jota kuvassa käytettävä ilme selventää. Toisissa kokoelmissa taas ihmiset ovat kuvattu realistisemmin, erottuvien kasvonpiirteiden kera. Tällöin on varmistettava, että kuvien käyttäjä osaa tulkita näitä tarkempia kuvia. Kun pohditaan sitä, minkälaisia kuvia kommunikaation tukena tulisi käyttää, on otettava huomioon kuvia käyttävien henkilöiden tarpeet sekä kyvyt tulkita symboleita ja ymmärtää

yhteyksiä kuvien ja mahdollisten tarkoitteiden välillä. (Battye 2018, 27–33; Laine & Vilkkö-Riihelä 2012, 75, 93.) Tähän vaikuttaa vahvasti juuri kuvia käyttävän henkilön toimintakyky. Kuvakommunikaatiossa voidaan käyttää myös valokuvia, jolloin kuvassa esiintyvät asiat näyttävät juuri siltä, miltä ne todellisuudessa näyttävät. Tämä helpottaa monille esineiden ja paikkojen tunnistamista kuvista. Valokuvia käytettäessä kuvan tarkoite voidaan myös tulkita jopa liian kirjaimellisesti. Esimerkiksi jokin ihmiseen viittaava kuva voi olla virheellisesti tulkittavissa tietyksi, kuvassa esiintyväksi henkilöksi. Erityisesti tuttua henkilöä, kuten esimerkiksi omaa isoäitiä esittävä valokuva saatetaan tulkita juuri omaksi isoäidiksi, eikä ole siksi yleistettävissä. On kuvia käyttävästä henkilöstä kiinni, minkä tyyliset kuvat on parasta ottaa käyttöön. (My Voice AAC 2021.)

Ihmisen kielelliset sekä hahmotukselliset kyvyt kehittyvät eri tasoiksi ja eri vaiheissa, yksilöstä sekä monista kognitiivisista ja ympäristöllisistä tekijöistä riippuen. Usein lapsen ajattelu on kuitenkin esikielellisesti kehittyntä, eli toiminnallista. Kun sisäleikki- ja liikuntapaikkojen ohjeita ilmaistaan tällaista ajattelua tukevalla tavalla, kuten toimintaa, esinettä tai asiaa esittävillä kuvilla, osaavat lapset käsitellä niitä helpommin. (Laine & Vilkkö-Riihelä 2012, 93–94.)

Selkeät, helposti tulkittavissa olevat kuvat ovat toimiva valinta siinä tilanteessa, kun valitaan kuvia yleiseen käyttöön, sillä ihmiset pystyvät todennäköisemmin tulkitsemaan niitä helposti heidän kognitiivisesta tasostaan riippumatta. Näin voidaan välttyä väärinkäsityksiltä sekä virheellisiltä tulkinnoilta. (Laine & Vilkkö-Riihelä 2012, 93–94.) Selkeät kuvat hyödyttävät mahdollisimman monia ja ovat siksi sopiva valinta kommunikaation tueksi yleiseen käyttöön julkisiin paikkoihin, kuten sisäleikki- ja liikuntapaikkoihin.

4 HAVAINNOINTI JA TOIMINNANOHJAUKSEN TUKEMINEN KOMMUNIKAATION NÄKÖKULMASTA

Tässä luvussa keskitytään tutkimaan havainnointia, kommunikaatiota, vuorovaikutusta ja siihen olennaisesti liittyviä ilmiöitä, kuten toiminnanohjausta sekä kommunikaation tukemista. Luvussa käydään lisäksi läpi liikkumisen ja motorisen kehityksen tärkeyttä. Tarkoituksena on selvittää miten nämä osatekijät vaikuttavat kommunikaation saavutettavuuteen ja esteettömyyteen.

4.1 Havainnoinnin taustalla vaikuttavat kognitiiviset tekijät

Ihmisen kyky ymmärtää ja tehdä havaintoja määrittyy pääasiallisesti hänen kognitiivisten kykyjensä perusteella. Kognitiolla tarkoitetaan niitä mielen ilmiöitä, joita voi selittää informaation prosessointina. Näitä ovat tiedon vastaanottaminen ja käsittely, havainnoiminen, muistaminen, oppiminen sekä kielelliset kyvyt. Yksilön kognitiivinen taso viittaa hänen kognitiivisiin kykyihinsä. (Laine & Vilkkö-Riihelä 2012, 12–28, 50–74.) Vaikka tieteellistä tutkimusta kognitiivisesta tasosta on tehty paljon ja mielen toiminnan tarkastelu on osa myös arkipäivän kulttuuri-perimää, ei yhtenäiseen tulokseen olla päästy ihmisen mielen toiminnasta. Tulokset ovat pääosin havaintoja ja tulkintoja käyttäytymisestä. Eri kulttuurit ja ihmisryhmät näkevät yksilön kognitiivisen kehityksen ja kognitiivisen tason eri tavalla. (Kuusinen ym. 2007, 41–42.)

Kehityspsykologisessa tieteellisessä tutkimuksessa on havaittu monia erilaisia tapoja ymmärtää, miten ihminen oppii ja muistaa havainnoimastaan, eli keräämästään aistitiedosta, miten hän tätä tietoa käsittelee. Tutkimuksen kohteena on ollut se, ovatko ihmisen oppiminen, kielelliset kyvyt sekä taidot toimia eri ympäristöissä enimmäkseen biologisen perimän, kulttuurisocialisaation, tietoisien kasvatuksen ja opetuksen vai yksilön kehittymisen ja kypsymisen aikaansaannoksia. (Kuusinen ym. 2007, 41–42.)

Empirististen kehityopsykologisten teorioiden mukaan havainnot toimivat ajattelun sekä tietämisen perustana. Kun ihminen havaitsee asioita ja ilmiöitä, syntyy ideoita, jotka edustavat asioita, esineitä ja ilmiötä. Ennen havaintoja mieli on passiivinen, ihminen ei voi pelkän järjellisen pohjalta tuottaa ideoita asioita tai ilmiöitä. Havainnot tehdään aisteilla, aistielinten välityksellä. (Kuusinen ym. 2007, 41–44.)

Sentraalinen koherenssi on olennaisen asian, kokonaisuuksien hahmottamista. Ihminen pystyy muodostamaan kokonaiskäsityksen yksityiskohtien perusteella eikä jumiudu yksityiskohtiin. Esimerkiksi autismin kirjon henkilöillä sentraalinen koherenssi on erilaista kuin muilla ihmisillä. Kokonaisuuksia on vaikea hahmottaa, eikä autismin kirjon henkilö välttämättä pysty prosessoimaan, ymmärtämään tai analysoimaan havainnoimiaan asioita ympäristöstä. (Partanen 2010, 29.)

Heikko sentraalinen koherenssi liittyy usein myös autismin kirjon henkilöillä tyyppisesti ilmenevään erityisten mielenkiinnon kohteiden käsittelyyn ja muutosten sietämisen haastavuuteen. Heikko sentraalinen koherenssi liittyy siis kokonaisuuksien hahmottamisen vaikeuksiin, mutta yksityiskohdat on havainnoitu hyvin. Kuitenkin koko havainnointiprosessi on poikkeava, esimerkiksi syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen voi olla haasteellista. Toiminnanohjauksessa voi olla myös vaikeuksia. (Partanen 2010, 29; Paula Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 16.1.2021.)

Sisäliikunta- ja leikkipaikkojen ohjeistusta suunniteltaessa on tärkeää ottaa huomioon asiakkaiden erilaiset tavat havainnoida ja aistia ympäristöään. Jos lapsella on heikko sentraalinen koherenssi eli heikko kyky hahmottaa olennainen asia, ei lapsi välttämättä pysty ottamaan esimerkiksi liikkuvasta kuvasta tarvitsemaansa tietoa. Huomio saattaa kiinnittyä johonkin epäolennaiseen seikkaan, mutta kuitenkin havaittavaan asiaan tai ilmiöön. (Paula Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 16.1.2021; Partanen 2010, 29–33.) Opinnäytetyössämme ei tehty videoita, sillä kuvallinen ohje on helpompi lapsille hahmottaa kuin videolla näkyvä liikkuva kuva.

Aistitiedon käsittelyn ongelmat ja poikkeavuudet itsessään kuormittavat lasta. Tämä kuormittuneisuus vaikuttaa kykyyn vastaanottaa ja prosessoida tietoa. Kovat äänet, ympäristön häly ja esimerkiksi vilkkuvat eriväriset valot ovat aisteja kuormittavia. Havainnot voivat siis vääristyä tai olla häiritseviä. Erilaisia toimintaohjeita vastaanottaessa tai läpi käydessä olisikin hyvä rauhoittaa tilanne. Esimerkiksi videoidut toimintaohjeet saattavat mennä katsojalta ohi, varsinkin jos aikuinen ei ole rauhoittamassa tilannetta. (Paula Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 16.1.2021.)

4.2 Myönteisen vuorovaikutuksen vahvistaminen

Sisäleikki- ja liikuntapaikat luovat luonnollisen tilaisuuden harjoitella vuorovaikutustaitoja, koska niissä käyvät myös monet muut lapset. Nämä paikat tarjoavat erilaisia tilanteita, joissa lapsen on oltava vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oli lapsi sitten esimerkiksi kiipeilytelineessä tai jonossa, tilanteessa on todennäköisesti hänen lisäksi myös muita. Aikuisten tehtävänä on tarjota tukea vuorovaikutustilanteisiin, jotta lapsen vahvuudet pääsevät esiin. Kun lapsi saa vuorovaikutustilanteessa positiivista palautetta, tulee vuorovaikutuksesta lapselle mieleinen kokemus. Myönteistä vuorovaikutusta ja kommunikaatiota voidaan tukea eri tavoin, esimerkiksi kommunikaation apuvälineillä, kuten kuvilla. Kun vuorovaikutuksen ja kommunikaation vahvistamiseen on yhdistetty toimintaa, joka on lapselle luontaisesti mielekästä, hakeutuu lapsi huomaamattaan vuorovaikutustilanteisiin. (Huuhtanen 2011, 13–14; Nind & Hemett 2011, 17–22.)

Kommunikaation apuvälineet, kuten kuvat, strukturoivat ympäristöä ja luovat kommunikaation haasteista riippumatta mahdollisuuden myönteiseen vuorovaikutukseen. Jotkut kuvat ja niiden symbolit ovat yleensä universaaleja, jolloin ne tavoittavat kaikki. Kuvat ja symbolit voivat olla joillekin jopa ainoa keino muiden ihmisten ja heidän kommunikaationsa ymmärtämiseen. (Huuhtanen 2011, 13–14; von Tetzchner & Martinsen 1999, 22–38.) Kuvat ja niiden ymmärtäminen toimivat apuna viestin välittymisessä, jolloin ne, joilla on kommunikaation haasteita, eivät välttämättä erotu joukosta. Kuvat toimivat vuorovaikutuksen vahvistajina. Ymmärretyksi tuleminen saattaa vaikuttaa positiivisella

tavalla myös haastavaan käyttäytymiseen. (Paula Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 20.1.2021.) Kun kommunikaatio ja vuorovaikutus tapahtuu lapselle mieleisessä tilassa, on lapsella jo edellytykset motivoituneeseen kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen. Esimerkki tällaisesta paikasta on sisäleikki- ja liikuntapaikka.

Kommunikaation selkeys luo myönteisiä kokemuksia ja madaltaa kynnystä vuorovaikutukseen tai kommunikoimiseen ryhtymiseen. Sisäleikki- ja liikuntapaikoissa kommunikaatio on myös fokusoitunut tiettyyn tilanteeseen, jossa voidaan käyttää symbolista vastetta eli kuvaa toiminnasta, asiasta tai tilanteesta. Näitä voivat olla esimerkiksi kuva kiipeilytelineestä tai henkilöstä kiipeilemässä sellaisessa. (Paula Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 16.1.2021.) Sisäleikki- ja liikuntapaikoissa on paljon erilaisia ohjeita ja toimintatapoja (Noora Kyynäräinen, henkilökohtainen tiedonanto 2.12.2020.) Ympäristö on lukuisia aistiärsykeitä sisältävä. Nämä tekijät voivat luoda stressiä, jolloin vuorovaikutus ja kommunikaatio voivat olla haastavia. Kuvilla luodaan helpotusta vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon tuomalla niihin selkeyttä. Kun esimerkiksi ohjeita selvennetään kuvilla, ymmärrys ohjeisiin paranee, jolloin myös stressitekijät pienenevät. (Mattila 2018.)

Kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen luo lapselle turvallisen ympäristön. Toimiva kommunikaatiokeino luo mahdollisuuden onnistuneeseen viestintään. Tämä taas auttaa tunnesäätelyn kehittämisessä. Kun tunnetaitojen ja tunnesäätelyn taidot kehittyvät, impulsiivinen tunnekäyttäytyminen vähentyy. Kyky säädellä itseään ja omaa toimintaa tarjoaa mahdollisuuden onnistuneelle vuorovaikutus- ja kommunikaatiotilanteelle. (Määttä & Rantala 2010, 27–44.)

Kuvat toimivat tunnesäätelytaitojen tukena. Kuvilla voi ilmaista tunnetiloja, tekemistä ja tunteen kestoja. Tunteet ja niiden säätely ovat osa kommunikaatiota ja vuorovaikutusta. Kuvat auttavat tunnistamaan eri tunnetiloja aina väsymyksestä tai ärtymyksestä iloon. Toisten tunteiden, ajatusten ja toiminnan ymmärtäminen voi tuottaa myös vaikeuksia niille, joilla on kommunikaation haasteita. Kuvat auttavat näissäkin vuorovaikutustilanteissa, mutta vain jos kommunikaatioväline on koko ajan käytettävissä. Kommunikaatiovälineen tulee olla myös riittävän

tarkka ja selkeä, jotta käyttäjä tulee ymmärretyksi ja ymmärtää muita. (Partanen 2010, 43–53.)

4.3 Aistiherkkyys ja aistisäätely

Aistiherkkydet ja aistitiedon käsittelyn vaikeudet ovat tyypillisiä esimerkiksi autismin kirjon lapsille ja adhd-oireista kärsiville lapsille. Tällaiset vaikeudet ovat esimerkiksi aistisäätelyn poikkeavuudet, aistipohjaiset motoriikan vaikeudet ja hahmotuksen vaikeudet. Nämä yläkategoriat voidaan edelleen jakaa yksityiskohtaisempiin ja tarkempiin ryhmiin henkilökohtaisella tasolla. (Paula Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 16.1.2021; Papunet. Tietoa. Aistit vuorovaikutuksessa.)

Esimerkiksi aistisäätelyn vaikeudet voivat näkyä aistimuksien yli- tai aliherkkyyksinä. Kovat äänet tai voimakkaat tuoksut voivat aiheuttaa lapsen rauhattomuutta ja eristäytyneisyyttä. Myös tietyt tuntoaistimukset voivat tuntua tavallista voimakkaampina, jopa kivuliaina. Hahmotuksen vaikeudet taas voivat vaikuttaa suoraan tasapainoelimen toimintaan tai muun muassa pään ja silmien koordinointiin. On mahdollista, ettei lapsi pysty käyttämään kehon eri osia samanaikaisesti tai pitämään tiettyä kulkusuuntaa pitkiä aikoja samana. (Paula Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 16.1.2021; Partanen 2010, 33.)

Motoriikan vaikeudet näkyvät usein puheentuottamisen puutteina. Esimerkiksi dyspraksia, joka on yksi yleisimpiä puheterapiassa kuntoutettavista asioista, vaikuttaa puheen tuottamiseen vaadittavaan motoriikkaan. Sanojen tuottamiseen vaadittavien suun liikkeiden suorittaminen ei siis onnistu. (Cognimed. Puheterapian tietopankki. Puheenmotoriset häiriöt. Dyspraksia.)

Aistitiedon käsittelyn poikkeavuuden tunnistaminen vaatii usein runsasta aktiivisuutta ja avointa mieltä aikuisten osalta. Lapsen huonoa käytöstä ja levottomuutta ei usein osata rinnastaa aistitiedon käsittelyn vaikeuksiin tai herkkyyksiin ja ammattilaisen apu on lähes poikkeuksetta korvaamatonta. Huono käytös voi ilmentyä pitkinä raivokohtauksina. Ammattilaisen tuella aistitiedon

käsittelyn vaikeus tai aistiherkkyys voidaan tunnistaa ja siihen voidaan reagoida oikein. (ADHD, aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö. Käypä hoito -suositus 2019.)

Tilanteeseen reagointi tässä tapauksessa voi tarkoittaa esimerkiksi ulkoisten ärsykkeiden tietoista vähentämistä tilanteissa, jotka tulisi rauhoittaa. Myös elinympäristön ja lähipiirin valmisteleva aistiherkkää lasta varten on tärkeää. On hyvä etukäteen sopia menettelytavoista, jotka edistävät lapsen hyvinvointia esimerkiksi sisäliikunta- ja leikkipaikoissa. Näitä tapoja voivat olla esimerkiksi sopivien kommunikaatiota tukevien menetelmien käyttäminen, sekä lähipiirin tietoisuuden lisääminen. (Määttä & Rantala 2010, 112.)

Aistiherkkä lapsi tarvitsee toiminnanohjauksen tukea. Toiminnanohjauksella voidaan käsitellä kaikki toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja tulkitsemiseen liittyvät asiat. Esimerkiksi leikki- ja liikuntapaikassa toiminnanohjausta voi olla ruoka-annoksen, tai mieleisen leikin valitseminen. Lapsen toiminnan tukena ja kommunikaatiota helpottamassa voi olla tällöin esimerkiksi sosiaalinen tarina, visuaalinen toiminnan struktuuri ja/tai kuvia. Sosiaalinen tarina on yksityiskohtainen selitys, joka vastaa esimerkiksi kysymyksiin mitä tapahtuu, milloin, miten ja kenelle. Sen avulla aistiherkälle lapselle voidaan kertoa etukäteen esimerkiksi mitä leikkipaikassa tulee tapahtumaan, milloin on ruokatauko, miten kuuluu toimia esimerkiksi trampoliineilla ja kenelle voi kertoa esimerkiksi vessahädän yllättäessä. Sosiaalinen tarina voi olla fyysisesti mukana ja siihen voi palata aina ahdistuksen yllättäessä. (Autismiliitto. Autismikirjo ja ikääntyminen. Materiaalipankki kommunikaation ja vuorovaikutuksen tueksi. Sosiaaliset tarinat.)

Visuaalinen toiminnan struktuuri on samankaltainen sosiaalisen tarinan kanssa ja siihen merkataan mitä aiotaan tehdä ja milloin. Visuaalinen struktuuri ohjaa lapsen toimintaa, esimerkiksi ruokailutilanteessa ensin pestään kädet, sitten mennään tilaamaan ruokaa, odotetaan annosta ja sitten syödään. Sekä toiminnan strukturointia, että sosiaalista tarinaa voidaan tukea väreillä ja kuvilla. (Fanni Rauhaniemi, henkilökohtainen tiedonanto 17.3.2021.)

Kuvat sisäleikki ja -liikuntapuistoissa tukevat aistiherkän lapsen kommunikaatiota, tunteiden välittämistä ja toiminnan ohjausta. Kuvat ovat helposti sekä lapsen, lapsen huoltajan, että sisäleikki ja -liikuntapuiston työntekijöiden saatavilla. Kuvat voivat olla esillä esimerkiksi puiston seinillä, toimipisteillä tai ne voivat olla mukana avainlenkissä. Sisäleikki ja -liikuntapaikoissa kuvat liittyisivät paikan eri aktiviteetteihin, ruokailuun ja sääntöihin, jolloin ne olisivat sekä nopeakäyttöisiä, että selkeitä. Täten tarve yleisluontoisten kuvien soveltamiseen vähenyisi. (Aivoliitto. Kommunikaatiokeskus. Kehityksellinen kielihäiriö. Vinkkejä arkeen. Kuvat.)

4.4 Minäkuvan kehitys liikunnan avulla

Liikkuminen merkittävä osatekijä kehonkuvan kehityksessä. Kehonkuvan muodostumiseksi on lapsen kyettävä hahmottamaan oman kehonsa rajat. Kehonhallinta on merkittävä osatekijä lähes kaikissa ihmisen elämän osa-alueissa. Siihen liittyy myös itsensä hahmottaminen suhteessa muihin ja ympäristöön. Kehon hahmottamisen vaikeudet liittyvät monesti sellaiseen käyttäytymiseen mikä ajatelleen olevan häiriökäyttäytymistä. Esimerkiksi törmäily voi olla tällaista käyttäytymistä, ja siihen syynä voi olla kehonhallinnan ja hahmotuksellisten kykyjen heikkous. (Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 13.2.2021.)

Toiminta, joka mielletään häiriökäyttäytymiseksi aiheuttaa ympäristön negatiivista palautetta, joka vaikeuttaa vuorovaikutusta ja kommunikaatiota. Kun kehonhallinta ja hahmottaminen on haastavaa, saattaa lapsi joutua helposti tekemisen ulkopuolelle. Kehonhallintaa ja hahmottamista pitää harjoitella. Liikkuminen on luontainen ja tärkeä tapa kehon hahmottamisen harjoittamisessa. (Määttä & Rantala 2010, 17–25.)

Silloin kun lapsilla on mahdollisuus osallistua tekemiseen muiden kanssa, minäkuva, motoriikka ja hyvinvointi paranee. Kun lapsi on itsevarma itsestään ja toiminnastaan, hakeutuu hän luonnollisemmin kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen. (Paula Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 13.2.2021.)

Sisäleikki- ja liikuntapaikoissa lapsi pystyy harjoittamaan kehohallintaa ja kehittämään motorisia taitojaan. Tästä syystä nämä paikat ovat oppimisympäristöinä ihanteellisia. Oppimisympäristön takia kyky oppia ja omaksua uutta on parempi. Jos paikat ovat esteettömiä ja kommunikaatiolta apuvälineiltään selkeämpiä, niin kommunikaation saavutettavuus toteutuisi paremmin. (Paula Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 13.2.2021.)

5 OPINNÄYTETYÖNKYSELY JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitteita sekä tutkimusmenetelmiä, joita opinnäytetyössä käytimme. Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus, eli menetelmänä käytimme kyselytutkimusta. Luvussa käsitellään myös kyselyn tekemistä ja jakamista.

5.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimusmenetelmäksemme valikoitui kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, koska halusimme selvittää sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen käyttäjien kokemuksia kommunikaation saavutettavuudesta ja esteettömyyden toteutumisesta. Sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen kuvakommunikaatiosta ei ole aikaisempaa tutkimusta. Kvalitatiivinen lähestymistapa oli mielestämme järkevä vaihtoehto, sillä siinä syvennyttään kokemusten kuvaamiseen ja todentamiseen. (Kananen 2014, 19.) Menetelmänä käytimme kyselytutkimusta.

Tavoitteena oli saada kyselyn avulla mahdollisimman selkeä käsitys kommunikaation saavutettavuuden ja esteettömyyden toteutumisesta. Tavoitteena myös oli selvittää, millainen tarve on kuvakommunikaation lisäämiselle ja selkeyttämiselle sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa. Opinnäytetyön tarkoitus oli valmistaa kuvamateriaalia helpottamaan käyntikokemusta sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa. Tietoperusta ja koulutuksessa saamamme menetelmäosaaminen tukevat toimintataulun ja yksittäisten kuvien luotettavuutta.

5.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ja ymmärtämään eri ilmiöitä. Tutkittava ilmiö pyritään kuvaamaan mahdollisimman syvällisesti ja kokonaisvaltaisesti, sekä löytämään selityksiä ilmiöille. Tarkoituksena ei

ole löytää absoluuttista totuutta, vaan ilmiöt ja niiden selitykset ovat sidoksissa tiettyyn aikaan ja paikkaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 156–157.)

Tarkoituksena kvalitatiivisessa tutkimuksessa on löytää ilmiöstä tarkempi ja syvällisempi merkitys. Kvalitatiivinen tutkimus voi syventää ja täydentää kvantitatiivisen tutkimuksen tuloksia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään yleensä yksittäisiin havaintoihin, joita pystytään tutkimaan perusteellisesti. (Kananen 2011, 16–17; Kananen 2012, 29–30.) Kvalitatiivisen tutkimuksen keinot eivät tuota täydellistä ymmärrystä tutkimuksen kohteesta, vaikka tarkastelu on perinpohjaista. Tutkijan omat kokemukset vaikuttavat koko tutkimusprosessiin. Tutkija asettelee kysymykset ja tulkitsee tulokset oman ymmärryksensä kautta. (Vilkkä 2005, 97–98.)

Monet tieteelliset teoriat pohjaavat kvalitatiiviseen tutkimukseen, menetelmä sopii siis hyvin ilmiöiden tarkasteluun. Kvalitatiivista tutkimusta on pidetty usein esitutkimuksena. Ennen kvantitatiivista tutkimusta pitää ensin tehdä kvalitatiivinen tutkimus, jos ilmiö ei ole entuudestaan tunnettu tai sitä ei voida yleistää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita tutkittavien kokemuksista. (Kananen 2012, 29–30; Kyrö 2004, 100–101; Kananen 2014, 19.)

5.4 Tutkimusote ja kyselyn teko

Tutkimus toteutettiin survey-tutkimusmenetelmällä. Survey-tutkimusmenetelmä tarkoittaa tiedonhankinnan ja havainnoinnin tapaa, jossa vastausaineistoa kerätään standardoidusti, eli tässä tapauksessa kyselylomakkeella. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 182.) Valmistimme kyselyn erityisryhmien, spesifimmin erityislasten sidosryhmille, kuten Leijonaemoille (Leijonaemot ry. Tietoa yhdistyksestä 2020.)

Tutkimusotteemme oli tapaustutkimus, tarkoituksena oli tehdä uusia havaintoja ja kuvailla ilmiöitä. Tapaustutkimuksessa ei etsitä yleistyksiä, eikä tavoitella suuria aineistoja. Tavoitteena on löytää syvällistä, yksityiskohtaista tietoa

yksittäisestä ilmiöstä tai pienistä joukoista ilmiöitä, jotka ovat suhteessa toisiinsa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 129–130.)

Teimme kyselymme Webropol-kyselyalustalle. Webropol on kyselyalustana toimiva, sillä ohjelma jäsentää saadut tiedot ja aineistoin johdonmukaisesti ja loogisesti. Näin tulosten läpikäynti ei muodostu liian työlääksi. Webropolin yksityisyydensuoja on erittäin vahva, riski henkilöllisyyden paljastumisesta on olematon. Kysely voidaan pitää siis näiltä osin validina tuloksiltaan. Epäilimme hetkellisesti Webropol-ohjelman toimivuutta, sillä avauksia on kahdeksankertaisesti, enemmän kuin mitä kyselyyn oli aloitettu vastamaan ja mitä kyselyyn oli vastattu. Selvittelyn jälkeen totesimme tämän olevan tavanomaista. (Webropol 2021.)

Riittävän yksityiskohtainen kysely taas mahdollistaa tarkkojen tietojen keruun tutkimuksen kohderyhmältä. (Kananen 2011, 17.) Tarkempi skaala vastauksissa mahdollistaisi materiaalin ja tarkoitetun kohderyhmän koheesion. Kattavat vastaukset mahdollistaisivat myös tarkemman ja toimivamman materiaalin tuottamisen. Saimme vastauksia melko vähän, 66 vastausta, mutta vastaukset olivat kattavia ja riittävän tarkkoja.

5.5 Kyselyn sisältö

Kyselylomake sisälsi 16 kysymystä, jotka liittyivät sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoihin, niissä toimimiseen sekä paikkojen ohjeistuksiin (LIITE 1. Kyselylomake). Emme kysyneet vastaajien sukupuolta tai ikää, sillä emme kokeneet näitä seikkoja vastausten sisällön kannalta merkityksellisiksi. Kysyimme vastaajien asuinpaikkakuntia, sillä pidimme sijaintitietoja hyödyllisenä aineistona mahdollista jatkotutkimusta ajatellen.

Kysymykset olivat pääasiassa monivalintakysymyksiä. Mukana oli myös avoimia kysymyksiä, joihin sai vastata vapaamuotoisesti. Joihinkin kysymyksiin oli mahdollisuus kirjoittaa lisäksi vapaamuotoinen kommentti. Kyselyyn vastattiin yhteensä 66 kertaa ja se avattiin 402 kertaa. Kyselyyn vastaaminen aloitettiin 76

kertaa ja 66 kertaa vastattiin loppuun saakka. Tuloksissa on otettu huomioon vain loppuun asti vastanneiden vastaukset.

Kyselyssä selvitetään sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen käyttämisen yleisyyttä ja minkälaisissa paikoissa käydään. Selvitimme kokemuksia sisäleikki- ja liikuntapaikoissa, keskittyen pääasiassa kommunikaation saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Lomakkeessa kysyimme myös ohjeistuksien selkeydestä niin aikuisten kuin lasten näkökulmasta. Kyselyllä selvitettiin kuvien käytön yleisyyttä ohjeistuksissa. Kysyimme myös, oliko ohjeistuksia muussa muodossa kuin kuvina. Näin kartoitimme ohjeistusten sopivuutta ja selkeyttä erityisryhmille.

Yhtenä kysymyksenä oli, auttaako henkilökunta erityistarpeisten saavutettavuutta ja esteettömyyttä sisäleikki- ja liikuntapaikoissa. Tämän tiedon avulla oli mahdollista selvittää kyselyyn vastanneiden näkemyksiä sisäleikki- ja liikuntapaikkojen henkilökunnan valmiuksista tarjota tukea. Vastaajat saivat myös esittää toiveita sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa käymiskokemuksen parantamiseksi kommunikaation näkökulmasta. Olennaisimpina tutkimuskysymyksinä nostamme esiin neljä kysymystä ja tarkastelemme niiden vastauksia luvussa 6.

5.6 Kyselyn jakaminen kohderyhmälle

Lähetimme kyselyn Leijonaemot ry:lle saatekirjeen kanssa. Leijonaemot ry on valtakunnallisesti toimiva yhdistys, jonka toiminnan tavoitteena on saattaa yhteen erityislasten vanhempia ja antaa heille konkreettista apua arjessa erityislasten kanssa. Leijonaemot pyrkii tukemaan ja valvomaan erityislapsiperheiden etua valtakunnallisissa asioissa. (Leijonaemot ry. Tietoa yhdistyksestä 2021.) Lähes tyimme yhdistystä sähköpostitse. Leijonaemot jakoi linkkiä kyselyymme omissa kanavissaan.

Lisäksi me jaoimme linkkiä kyselyyn sosiaalisen median palveluissa, kuten Facebookissa. Myös Diakonia-ammattikorkeakoulu jakoi linkkiä sosiaalisen median kanavillaan. Linkki kyselyyn oli avoin, joten siihen pystyi vastaamaan täysin vapaasti. Kysely oli toteutettu siten, ettei vastaajan tarvitsisi kertoa yksityiskohtaisia

tietoja itseensä liittyen. Näin vastaajan anonymiteetti säilyi, eikä kyselyyn vastanneita voida tunnistaa. Riittävän otannan mahdollistimme tekemällä kyselystä pituudeltaan lyhyehkön. Kyselyyn vastataan todennäköisemmin, kun vastaaminen ei vie paljoa aikaa. Näin kynnys vastata ei tunnu korkealta.

6. KYSELYN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

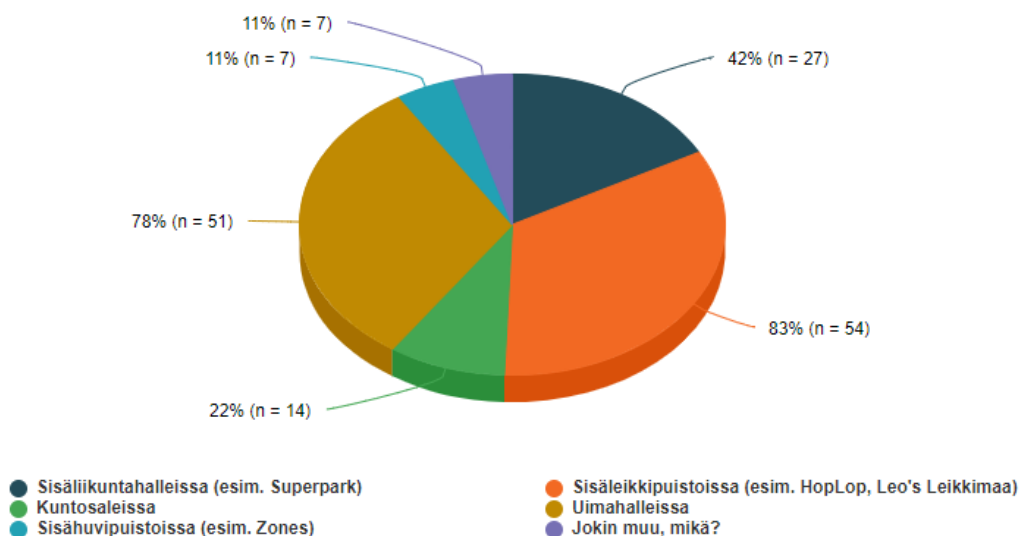
Tässä luvussa käydään läpi kyselyn sisältöä, tuloksia ja johtopäätöksiä. Olemme valinneet esiteltäviksi neljä pääkysymystä, joihin perehdymme tarkemmin. Perustelemme myös kyselyn valmistuksessa tekemiämme valintoja.

6.1 Kyselyn pääkysymykset ja tulosten analysointi teemoittain

Pääkysymyksistä ensimmäisessä tiedustellaan, millaisia sisäleikki- ja liikunta- paikkoja vastaajat suosivat. Kysymys on tutkimuksen kannalta validi, sillä sen avulla selvitetään, millaiseen tarkoitukseen toimintataulu tehdään. Tämä kysymys oli monivalintakysymys, eli vastaajat saivat valita vastausvaihtoehdoksi useamman kuin yhden sisäleikki- ja liikuntapaikan. Vastauksista erottuivat kaksi vaihtoehtoa selvästi yli muiden. Sisäleikkipaikat olivat selvästi eniten vierailtuja kohteita, vastaajista 83 % oli vieraillut niissä. Uimahalleissa vastaajat olivat vierailleet toiseksi eniten, sillä niitä käyttivät 78 % vastaajista. Uimahallien ja sisäleikkipaikkojen tarpeet ohjeistusten suhteen voivat olla hyvinkin erilaiset, sillä niiden varustelu ja välineet eroavat toisistaan huomattavasti. Tämä on tärkeä ottaa huomioon toimintataulua valmistettaessa. Koska nämä kaksi vaihtoehtoa nousivat vahvasti esille vastauksissa, näihin paikkoihin soveltuvien tiettyjen kuvien sisällyttäminen toimintatauluun on tärkeää.

1. Millaisissa sisäliikunta/sisäleikkipaikoissa käynte? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 65, valittujen vastausten lukumäärä: 160

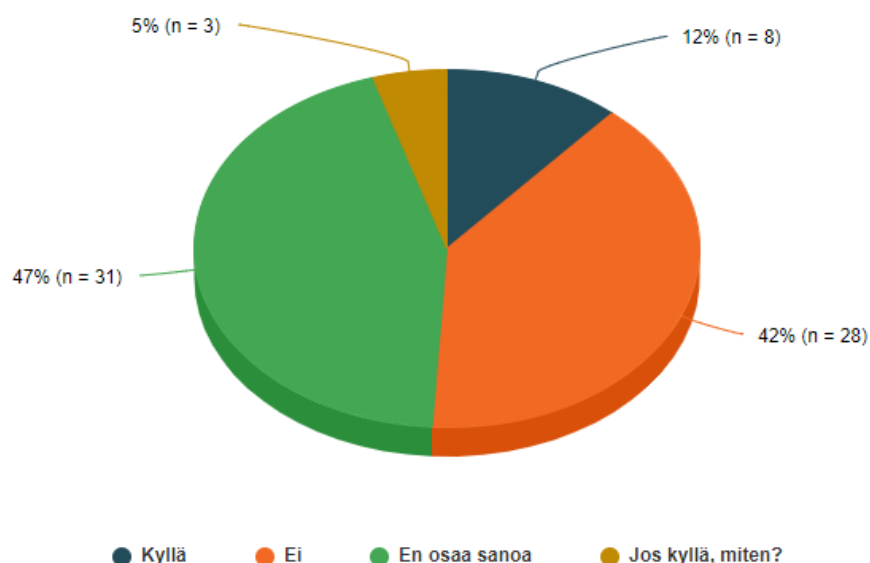

KUVIO 1. Millaisissa sisäliikuntapaikoissa käynte?

Toisessa pääkysymyksessä selvitetään, miten kommunikaation saavutettavuus on vastaajien mielestä otettu huomioon. Vastauksista tulee ilmi, että kommunikaation saavutettavuus sisäleikki- ja liikuntapaikoissa ei ole riittävän monipuolista tai se ei ole tarpeeksi näkyvästi esillä. Avoimissa vastauksissa esille nostettiin sanallisten ohjeiden lisäksi kuvat, tekstit ja videot. Tämän perusteella voidaan todeta, että saavutettavuutta edistäviä kommunikaation tukikeinoja ei ole huomioitu riittävän näkyvästi. Vaihtoehtoisesti vastaukset voivat viestiä myös siitä, että kuvien käyttö kommunikaatiossa ei ole vastaajille tuttua, jolloin kuvallinen kommunikaatio on heille haastavaa tunnistaa. On myös mahdollista, että vastauksiin ovat vaikuttaneet sekä riittämätön näkyvyys, että vastaajien mahdollinen kokemattomuus samanaikaisesti.

9. Onko kommunikaation saavutettavuus otettu huomioon? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 66, valittujen vastausten lukumäärä: 70

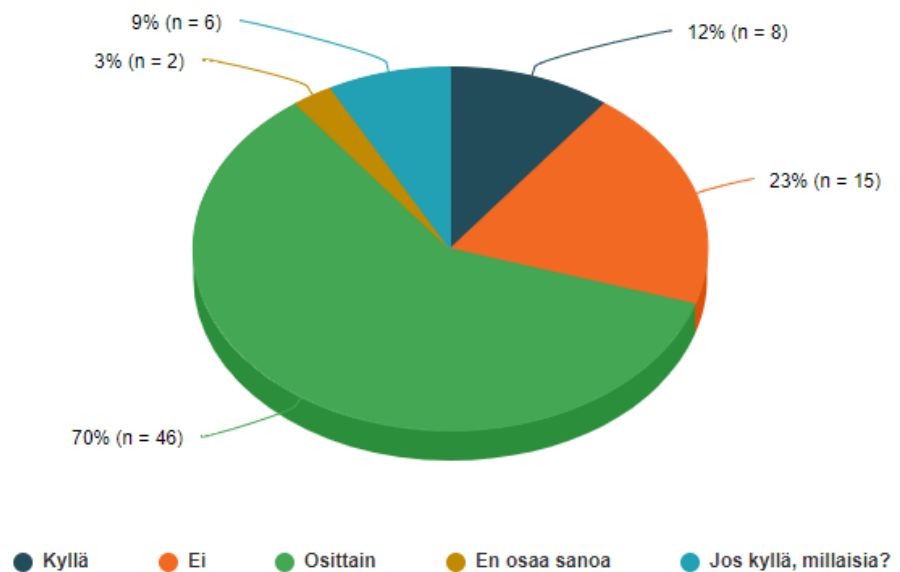

KUVIO 2. Onko kommunikaation saavutettavuus otettu huomioon?

Selvitimme kolmannessa pääkysymyksessä, onko ohjeistuksissa käytetty kuvia sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa. Kommunikaation saavutettavuuden sekä esteettömyyden kannalta positiivisena ilmiönä kyselyn vastauksissa ilmeni se, että sisäleikki- ja liikuntapaikoissa on osittain ainakin otettu kuvat ohjeistuksissa käyttöön. Osa vastaajista kommentoi omin sanoin laajemmin sisäleikki- ja liikuntapaikkojen kuvallista ohjeistuksista. Esimerkiksi HopLopissa on kuva- sekä video-ohjeistuksia, joissa esiintyy piirroshahmoja, kuten Hoplopin maskottina toimiva apinahahmo. Myös selkeät kiellot löytyvät kuvitettuina. Kuvallisia ohjeistuksia on kuitenkin vastaajien mielestä melko vähän. Tällä perusteella kommunikointia tukevien menetelmien käytön lisäämiselle on siis tarvetta sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa.

10. Ovatko leikki- ja liikuntapaikkojen ohjeistukset olleet kuvallisia? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 66, valittujen vastausten lukumäärä: 77

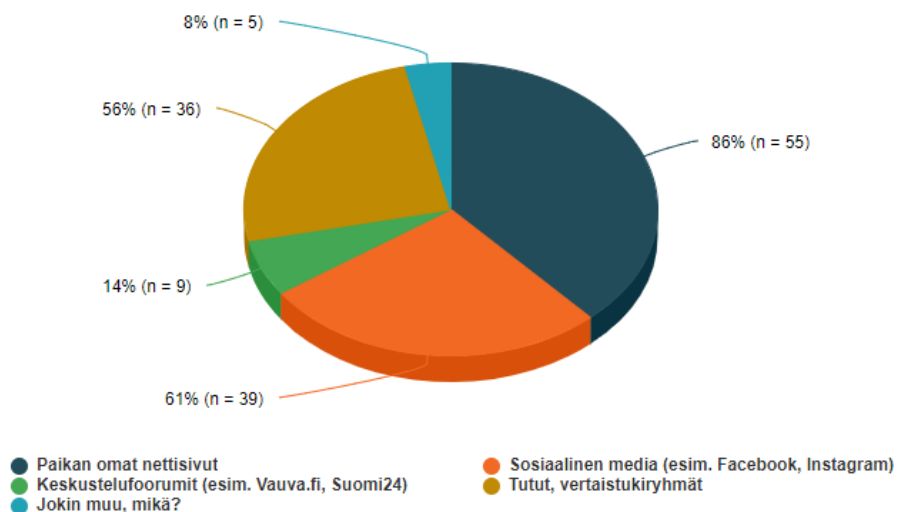

KUVIO 3. Ovatko leikki- ja liikuntapaikkojen ohjeistukset olleet kuvallisia?

Otimme neljäntenä pääkysymyksenä esille kysymyksen, jossa selvitetään kyselyn vastaajien suosimia kanavia, kun halutaan määritellä jonkin tietyn sisäleikki- tai liikuntapaikan sopivuus vastaajan perheelle. Kysymys oli monivalintakysymys. Suosituimmiksi tiedonhankintakanaviksi osoittautuivat sisäleikki- ja liikuntapaikkojen omat internetsivut ja sosiaalinen media. Tietoa saatiin myös lähipiiriltä ja vertaistukiryhmiltä. Vastausten perusteella valmis tuote on tehokkaimmin saatavilla internetissä.

14. Mistä tarkistat leikki- tai liikuntapaikan sopivuuden perheellesi? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 64, valittujen vastausten lukumäärä: 144

KUVIO 4. Mistä tarkistat leikki- tai liikuntapaikan sopivuuden perheellesi?

6.2 Aineiston analyysi ja johtopäätökset

Sisäleikki- ja liikuntapaikkojen ohjeistukset ovat osalle selviä, mutta selkeästi riittämättömiä erityisryhmiä huomioitaessa. Kyselystä saattoi havaita, että kommunikaatiota tukevia apuvälineitä oli joko vähän tai ei lainkaan. Ohjeistukset ovat pääasiassa kirjallisia, jolloin kommunikaation saavutettavuus ei toteudu tasapuolisesti kaikille ryhmille.

Kuvien käyttö ohjeiden tukena on myös vajavaista. Jotkut paikat olivat kuvittaneet esimerkiksi käsienvpesuohjeet ja kiellot, mutta jäljelle jää silti paljon turvallisuutta ja vierailun mielekkyyttä lisääviä ohjeita ja toimintatapoja, joihin ei ole erityisryhmien kommunikaation haasteita otettu huomioon.

Kyselyä tulkittaessa pitää ottaa huomioon, että vastaajaryhmä on heterogeeninen, eli epäyhtenäinen. Ainoa yhdistävä tekijä oli sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen käyttökokemus. Ei ole siis varmaa tietoa, kuinka tuttuja eri kommunikaatiomenetelmät ja kommunikaation apuvälineet, kuten kuvien käyttö ohjeistuksissa, ovat vastaajille.

_Huomion arvoista oli myös se, että vastaajat käyttivät pääasiassa internetiä apunaan tarkistaessaan sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen sopivuutta. Tiedonhankinta tehdään ilmeisesti itsenäisesti itselle sopivana ajankohtana. Johtopäätöksenä tuotteen olisi siis suotavaa olla internetissä saatavilla helposti ja ajankohdasta riippumatta.

7. OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS

Tässä luvussa kerromme tavoitteistamme sekä miten opinnäytetyö edistyi ideasta konkreettiseksi tuotteeksi. Kerromme myös lyhyesti, millä perusteella teimme toimintataulun.

7.1 Opinnäytetyön tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena oli mahdollistaa erityisryhmille samanlaisia mahdollisuuksia vapaa-ajan toiminnoissa, kuin muillakin ryhmillä. Tavoitteena oli, että valmis opinnäytetyö lisää näiden ryhmien arjen mielekkyyttä ja avaavan uusia mahdollisuuksia eri asiakasryhmille, toimijoille ja sidosryhmille.

Kyselyssä selvisi, että sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa osassa on jo joitain kuvallisia ohjeita. Tarkoituksena ei ollut kritisoida toimijoiden toimintamalleja ja/tai käytäntöjä, vaan tuoda lisäarvoa sisäleikki- ja liikuntapaikkakokemukselle. Tavoitteena oli myös luoda mahdollisimman helppokäyttöisiä kuvia ja ohjeita, joita eri toimijat voisivat käyttää monipuolisesti. Näemme erityisryhmät merkittävänä asiakasryhmänä ja mielestämme heidän kävijäkokemustaan voidaan kohentaa huomattavasti käyttäen enemmän kuvakommunikaatiomenetelmiä.

7.2 Kehitysideasta konkreettiseksi toimintatauluksi

Saimme idean opinnäytetyöhön keväällä 2020. Ensimmäinen suunnitelmamme oli tuottaa kattavasti kommunikaatiota tukevia kuvia ja sosiaalisia tarinoita HopLop Oy:n puistojen käyttöön. Ehdotimme Raision toimipisteelle yhteistyötä ja esittelimme ideamme heille. Raisiosta ei voitu antaa meille myöntävää vastausta, vaan pyysi meitä ottamaan yhteyttä konsernin johtoportaan Helsingissä. Samalla teimme alustavaa kartoitusta sisäliikuntapuistossa jo valmiiksi olleista kuvallisista ja kirjallisista ohjeista. Ohjeistukset olivat hyviä, mutta tietyillä

osa-alueilla puutteellisia. Alustavassa kartoituksessa käytimme opinnoissa saamiamme tietoja.

Alkuvuodesta 2020 alkanut maailmanlaajuinen koronapandemiatilanne vaikeutti opinnäytetyön etenemistä aluksi merkittävästi. Tilaajaa ei löytynyt, koska monet sisäleikki ja liikuntapaikat olivat suljettuina. Emme myöskään päässeet paikanpäälle tarkastelemaan paikkoja, mikä herätti ajatuksen kyselyn tekemisestä sisäleikki- ja liikuntapaikkoja käyttäville. Päädyimmekin poikkeamaan alkuperäisestä ideasta siten, että tuottaisimme materiaaleja tilaajasta riippumatta sisäliikuntapuistoihin ja muihin toiminnallisiin paikkoihin sopivaksi.

Tuotteen valinnassa konsultoimme opinnäytetyö- sekä työelämäohjaajaa. Koska kyselyä ei suunnattu tietylle asiakasryhmälle, ei ollut tarkoituksenmukaista kysyä tiettyjen kuvien käytöstä sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa. Emme voineet olla varmoja vastaajien asiantuntijuudesta kyseisten kommunikaatiotapojen käytön suhteen. Valitsimme valmistettavaksi materiaaliksi toimintataulun myös siksi, että sen valmistaminen tukee meidän osaamistamme kommunikaatio-ohjaajina. Koemme tuotteen hyödyttävän myös muita sisäleikki- ja liikuntapaikkojen käyttäjiä, koska se on käytettävyydeltään helppo ja mutkaton.

8. VALMIS KUVAMATERIAALI

Tässä kappaleessa esittelemme valmiit toimintataulut ja perusteet niiden valmistukselle. Kerromme myös, miten materiaalia voi käyttää. Käymme läpi aikaisempia materiaalivaihtoehtoja ja miksi päädyimme nykyiseen tuotteeseen.

8.1 Toimintataulun tuottamisprosessi

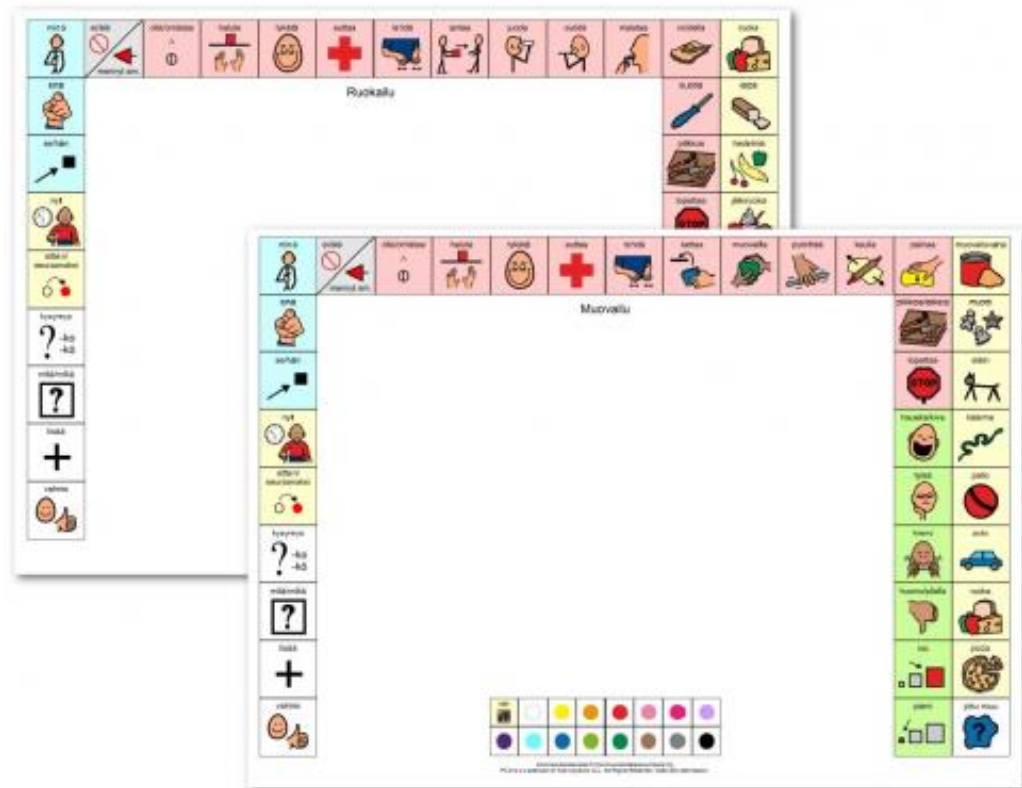
Kyselyssä emme lähteneet selvittämään, millaisia kuvien pitäisi olla. Koska kyselyyn vastaajat olivat heterogeeninen ryhmä, eikä meillä ole varmaa tietoa vastaajien osaamisesta kommunikaatiota tukevien välineiden suhteen. Tästä johtuen ei kyselyssä ollut tarkoituksen mukaista lähteä erittelemään kysymyksissä, pitäisikö ohjeiden olla esimerkiksi valokuvia vai vaikka PCS-kuvia.

Kyselyn tulokset vahvistivat sitä käsitystä, että toimintataululle on tarvetta ja antoi viitettä, miten sisältöä pitäisi kohdentaa ja rajata. Esimerkiksi tehdäänkö kuvia uimahalleihin vai sisäleikkipuistoihin sopiviksi, vai molempiin. Teoriapohja ja työelämänohjaajan neuvot kertovat meille millainen tuotteen sisältö yksityiskohditaan vastaisi kyselyssä havaittua tarvetta kommunikaation saavutettavuuden parantamiseksi.

Video-ohjeet oli vaihtoehtona poissuljettu, sillä videon kuva on liikkuva, jolloin monet erityisryhmät eivät välttämättä pysy ohjeiden perässä. Jos esimerkiksi sentraalinen koherenssi on lapsella heikko, ei liikkuvan kuvan kanssa ohjeiden vastaanottaminen ole välttämättä kovin helppoa. (Paula Kuusisto, henkilökohtainen tiedonanto 16.1.2021.) Tästä syystä päädyimme tekemään kuvalliset ohjeet, jotka voi tulostaa.

Halusimme tuottaa yksinkertaista materiaalia, jota on helppo käyttää ja antaa tilaa muokata materiaalia eri käyttötarkoituksiin. Päädyimmekin opinnäytetyönohjaajaa konsultoituaamme Pilke-kommunikointialustan esimerkistä innostuneena

tekemään toimintatauluja omaan tarkoitukseemme sopivaksi. (Kipinäkeskus. Tuotteet. Toiminta- ja leikkitaulut. Pilke-kommunikointialusta.)

KUVA 3. Pilke-kommunikointialusta

Valmistimme kaksi (2) toimintataulua, joissa kuvien taustat ovat värikoodattu tarkoittamaan eri sanaryhmiä. Valkoisella taustalla on yleensä merkitty kysymyssanat ja fraasit. Keltaisella on substantiivit, sinisellä subjektit ja harmaalla tarpeellisia pikkusanoja, tai kielioppiin liittyviä asioita, kuten mennyt aikamuoto. Punaisen taustan sanat ovat verbejä, vihreällä taustalla on adjektiiveja sekä tunteita.

Pilke-kommunikointialusta oli mielestämme erityisen hyvä ja halusimme käyttää sitä inspiraationa, koska siinä valmiit kuvat ovat arkin reunoilla. Keskelle jää paljon tyhjää, johon voi esimerkiksi piirtää. Toimintatauluja voi siis käyttää eri ympäristöissä ja piirtää tai kirjoittaa taulun keskelle tarvittavan sanan. (Kipinäkeskus. Tuotteet. Toiminta- ja leikkitaulut. Pilke-kommunikointialusta.) Tarkoituksena olikin, että reunojen kuvat olisivat yleishyödyllisiä sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkoihin. Sisäleikki- ja sisäliikuntapaikat ovat kuitenkin varustukseltaan keskenään

erilaisia. Mikäli taulun haluaisi kattavan kaikkien paikkojen tarpeet, kuvia olisi tarvittu suuria määriä. Liian suuri määrä kuvia saattaisi tuottaa käyttäjille vaikeuksia. Kuvia voisi olla vaikeampaa kuljettaa mukana ja yksittäisen kuvan etsimiseen saattaisi mennä liiaksi aikaa, jolloin taulun käytön mielekkyys ja helppous saattaisivat kärsiä.

Koska taulun keskelle voi piirtää voi toimintataulun ottaa mukaan mihin tahansa sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkaan. Jos esimerkiksi Hoplopissa on liukumäki, mutta uimahallissa ei, voi liukumäen piirtää keskelle toimintataulua ja käyttää muita valmiita sanoja viestin välittämiseen. Toimintataulun voi tulostaa kotona ja laminoida. Toimintatauluun voi piirtää pyyhittävällä tussilla tarvittavat sanat ja kuvat.

Halusimme myös valmistaa sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen käyttäjille helpon matalan kynnyksen materiaalin. Työelämänohjaajan kanssa keskusteltuaamme päädyimme tekemään myös yksittäiset irtokuvat toimintataulun kuvista.

Yksittäisten irtokuvien käyttö voi olla sanaperustaista. Esimerkiksi jonotustilanteissa voi näyttää lapselle kuvaa *odota*, jolloin viesti välittyy selkeästi. Yksittäisiä kuvia voi käyttää myös lauseenomaisesti, esimerkiksi *minua janottaa*. Toiminnanohjauksellisissa tilanteissa yksittäiset kuvat toimivat viestin välityksessä tehokkaasti, esimerkiksi *jos sinua suututtaa, kerro aikuiselle*. Kuvia on siis helppo käyttää viestin välittymisen vahvistamiseksi.

Yksittäisiä kuvia on helppo kantaa mukana. Ne kannattaa myös laminoida, jolloin niiden käyttöikä on pidempi. Kuville voi tehdä laminoiduin taustan, johon kuvat voi kiinnittää esimerkiksi tarranauhalla. Yksittäiset kuvat käyvät usealle erityisryhmälle. Kuvat sopivat myös niille, joilla ei ole kokemusta puhetta tukevien apuvälineiden käytöstä. Niiden käyttöön on matala kynnyks ja kuvia voi käyttää jokaiselle parhaiten sopivalla tavalla.

8.2 Materiaali ja sen kuvaus

Teimme toimintataulut ja yksittäiset irtokuvat Grid3-ohjelmistolla, sillä se on helpokäyttöinen ja selkeä. Valitsimme pääasiassa kaikkiin vastaaviin paikkoihin sopivia sanoja. Kyselyn perusteella odottamiseen ja rauhoittumiseen liittyvät sanat ovat tärkeitä sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa. Toimintataulussamme onkin sanaryhmistä eniten tekemistä ja tunteita kuvaavia sanoja, koska sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa touhuillaan ja liikutaan. Valitsimme käytettäväksi kuvakokoelmaksi PCS-kuvat, koska ne ovat mielestämme selkeimmät monia erityisryhmiä ajatellen. PCS-kuvat ovat yksinkertaisia piirroksia, mutta sisältävät ymmärtämisen kannalta tärkeät osat. Myös työelämäohjaajamme suositteli PCS-kuvien käyttöä.

Kuvat toimivat kommunikaation ja ohjauksen tukena. Sääntöjen, ohjeiden ja toimintatapojen selvittäminen helpottuu, kun tukena on yksinkertainen materiaali, jota voi muokata itse tilanteisiin sopivaksi. Kuvien tarkoituksena on tukea myönteistä vuorovaikutusta, jolloin käyntikokemuksesta tulee mielekäs. Kommunikaation saavutettavuus ja esteettömyys näin ollen paranee, mikä poistaa stressiä ja hermostumista sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa käydessä.

KUVA 4. Esimerkki valmiista toimintataulusta

9. POHDINTA

Valitsimme kuvakommunikaation toteutumisen ja sen laadukkuuden tutkimisen sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa opinnäytetyömme aiheeksi. Valitsimme aiheen, kun havaitsimme eräässä sisäleikkipaikassa olevan melko vähän kuvallisia ohjeita. Päätimme tehdä opinnäytetyön kuvakommunikaation toteutumisesta, sillä sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen asiakkaina ovat pääasiassa lapsiperheet (Noora Kynnäräinen, henkilökohtainen tiedonanto 2.12.2020). Näimme opinnäytetyössä myös mielenkiintoisen tilaisuuden kehittää kävijäkokemusta näissä paikoissa, sekä edistää omaa osaamistamme aiheesta.

Kommunikaatio on jokaisen oikeus ja ihmisellä on myös henkilökohtainen tarve kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen. Kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen on edellytys täydelle osallistumiselle. Kommunikaation ja vuorovaikutuksen myönteisen kokemuksen tunne syntyy siitä, kun molemmat osapuolet huomioivat toisiaan.

Saavutettavuus ja esteettömyys ovat tärkeitä asioita yhteiskunnallisen osallistumisen kannalta. Suomessa näihin seikkoihin on kiinnitetty huomiota jo lainsäädännönkin puitteissa, jotta yhdenvertaisuus toteutuisi. Toteuttamamme kyselyn tulokset kuitenkin kertoivat, että sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa saavutettavuuden ja esteettömyyden toteutuminen vaatisi vielä aikaa ja työtä.

Toteuttamamme kysely onnistui hyvin. Jälkikäteen ajatellen kyselyä olisi voinut supistaa ja selkeyttää, mutta saimme siitä kuitenkin tarvittavat vastaukset. Mahdollista jatkotutkimusta ajatellen oli hyvä, että meillä oli runsaasti kysymyksiä. Näin tulevaisuudessa jatkotutkimuksen tekijöiden ei välttämättä tarvitsisi tehdä uutta kyselyä, vaan tarvittavat tiedot saattaisivat löytyä meidän kyselystämme.

Saimme kerättyä opinnäytetyöhömme myös paljon olennaista, niin sanottua hiljaista tietoa Kuusiston, Kynnäräisen ja Rauhaniemen asiantuntijatiedonannoilla. Asiantuntijatiedonantajat kokivat aiheemme tärkeäksi arjen helpottamisen näkökulmasta niin erityisryhmille kuin heidän kanssaan työskenteleville.

Sitä, toteutuvatko tasavertaiset mahdollisuudet kommunikaatioon ja osallistumiseen opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen, on vaikea arvioida. Tähän vaikuttaa suuresti vallitseva koronapandemia. Pandemian takia käyttöön otetuista yhteiskunnallisista rajoituksista johtuen sisäleikki- ja liikuntapaikat pidetään toistaiseksi suljettuina. Rajoitukset jatkuvat vielä määrittämättömän ajan emmekä tiedä varmaksi, milloin paikoissa alkaa jälleen käydä asiakkaita. Kun tilanne normalisoituu sen verran, että sisäliikunta- ja leikkipaikat voivat jatkaa toimintaansa, toivomme opinnäytetyömme sekä tuottamamme toimintataulun vaikutusten näkyvän myönteisinä paikkojen käyttökokemuksessa. Opinnäytetyömme jättää tilaa myös jatkotutkimukselle. Tutkimusta voitaisiin tehdä esimerkiksi kuvien käytön toimivuudesta sisäleikki- ja liikuntapaikoissa.

On toivottavaa, että jatkossa sisäleikki- ja liikuntapaikoissa kaikki erityisryhmät otettaisiin huomioon entistä paremmin ja kommunikaatioon sekä vuorovaikutukseen panostettaisiin enemmän tulevaisuudessa. Koska sisäleikki- ja liikuntapaikat tarjoavat monipuolista, lasten kasvua ja kehitystä tukevaa tekemistä, on tärkeää, että näissä paikoissa on mahdollista saada tasavertainen käyttökokemus mahdollisista erityistarpeista huolimatta. Jos kävijäkokemus muuttuu mielekkäämmäksi ja turvallisemmaksi, sisäleikki- ja liikuntapaikkojen käytön kapasiteetti saattaa kasvaa.

Halusimme toimintataulujen tuovan konkreettista apua sisäleikki- ja sisäliikuntapaikkojen käyttäjille. Mielestämme toimintataulut tukevat myönteisen vuorovaikutuksen kokemusta, kommunikaation saavutettavuutta ja esteettömyyttä arjessa. Erityislapsen kanssa monet arjen toiminnot voivat olla kuormittavia, joten pienikin konkreettinen apu voi olla monelle lapselle ja vanhemmalle suuri helpotus.

Opinnäytetyömme tukee tulevaisuudessa myös meidän kehitystämme kommunikaatio-ohjaajina. Toimintataulumme on suunniteltu helppokäyttöisiksi, ja tauluja voi käyttää erilaisissa sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa. Vältimme liian spesifejä kuvia, esimerkiksi sellaisista leikkivälineistä, jotka löytyvät vain tietyistä sisäleikkipaikoista. Näin taulut toimivat monessa paikassa, jolloin vältämme liiallisen mukana kuljetettavan materiaalin määrän.

Koemme, että opinnäytetyömme vahvistaa ja tukee erityisryhmien mielekästä käyntikokemusta sisäleikki- ja sisäliikuntapaikoissa. Tulevaisuuden kommunikaatio-ohjaajina aiomme opinnäytetyön innoittamina mahdollisuuksien mukaan jakaa asiantuntijuuttamme erilaisissa tilanteissa ja paikoissa, joissa saavutettavuus ja esteettömyys tarvitsevat kehittämistä. Tasavertaisen arjen tuomat ilot ja riemut kuuluvat kaikille.

LÄHTEET

A27/2016. Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Saatavilla

12.2.2021 https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/2016/20160027/20160027_2

ADHD (Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö). Käypä hoito –suositus.

(4.4.2019). Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Lastenneurologisen yhdistys ry:n, Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen ja Suomen Nuorisopsykiatrisen yhdistyksen asettama työryhmä.

Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Saatavilla

10.4.2021 <https://www.kaypahoito.fi/hoi50061#K1>

Aivoliitto. Kommunikaatiokeskus. Kehityksellinen kielihäiriö. Vinkkejä arkeen.

Kuvat. Saatavilla. 28.1.2021 <https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkielihairio/vinkkeja-arkeen/kuvat/>

Aivoliitto. Kommunikaatiokeskus. Kuvat arjen tukena. Saatavilla 15.1.2021

<https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkielihairio/vinkkeja-arkeen/kuvat/>

Autismiliitto. Autismikirjo ja ikääntyminen. Materiaalipankki kommunikaation ja vuorovaikutuksen tueksi. Sosiaaliset tarinat. Saatavilla 28.1.2021

https://www.autismiliitto.fi/autismikirjo_ja_ikaantyminen/materiaalipankki/kommunikaation_ja_vuorovaikutuksen_tueksi/sosiaaliset_tarinat

Autismiliitto. Toimintaa ja tukea. Esteettömyys asenteeksi. Saatavilla 8.12.2020

https://www.autismiliitto.fi/toimintaa_ja_tukea/esteettomyys

Battye, A. (2018). *Who's afraid of AAC?* Lontoo & New York: Routledge.

Cognimed. Puheterapian tietopankki. Puheenmotoriset häiriöt. Dyspraksia. Saatavilla 13.2.2021 [https://cognimed.fi/puheterapian-tietopankki/pu-](https://cognimed.fi/puheterapian-tietopankki/puheen-motoriset-hairiot-dyspraksia/)

[heen-motoriset-hairiot-dyspraksia/](https://cognimed.fi/puheterapian-tietopankki/puheen-motoriset-hairiot-dyspraksia/) *

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2008). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. (toim.) (2011). *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa*. Kouvola: Kehitysvammaliitto ry.

- Invalidiliitto. Esteettömyys. Saatavilla 8.12.2020 <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>
- Invalidiliitto. Esteettömyys. Saavutettavuus. Saatavilla 8.12.2020 <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus>
- Kananen, J. (2011). *Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. (2012). *Kehittämistutkimus opinnäytetyönä*. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Kananen, J. (2014). *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä*. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Kipinäkeskus. Tuotteet. Toiminta- ja leikkitaulut. Pilke-kommunikointialusta. Saatavilla 10.3.2021 <https://www.kipinakeskus.fi/tuotteet/toiminta-ja-leikkitaulut/pilke-kommunikointialustat/>
- Kuusinen, J., Lehtinen, E. & Vauras, M. (2007). *Kasvatuspsykologia*. Helsinki: WSOY.
- Kyrö, P. (2004). *Tutkimusprosessi valintojen polkuna*. Saarijärvi: Saarijärven Offset.
- L 1325/2004. Yhdenvertaisuuslaki. Saatavilla 12.2.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- L 380/1987. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Saatavilla 10.4.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1987/19870380?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=vamm%2A>
- L 423/2003. Kielilaki. Saatavilla 10.4.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2003/20030423?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kielilaki>
- L 731/1999. Suomen perustuslaki. Saatavilla 10.4. 2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki#L2P17>
- Laine, V. & Vilkkö-Riihelä, A. (2012). *Mielen maailma – Kehityopsykologia*. Helsinki: Sanoma Pro.
- Leijonaemot RY. Tietoa yhdistyksestä. Saatavilla. 25.11.2020 <https://leijonaemot.fi/yhdistys/>

- Mattila, A. S. (30.5.2018). *Stressi*. Terveyskirjasto Duodecim. Saatavilla 10.4.2021 <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00976>
- My Voice AAC. Pros and cons of pictures vs. abstract symbols. Saatavilla 24.1.2021 <https://myvoiceaac.com/2012/04/pros-and-cons-of-pictures-vs-abstract-symbols/>
- Määttä, P. & Rantala, A. (2010). *Tavallisen erityinen lapsi*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nind, M. & Hewett, D. (2011). *Voimauttava Vuorovaikutus*. Opas toimintatavan käyttöön. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Kuvat kommunikoinnissa. Saatavilla 15.1.2021 <https://papunet.net/tietoa/kuvat-kommunikoinnissa>
- Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus? Saatavilla 15.1.2021 <https://papunet.net/tietoa/mita-on-puhevammaisuus>
- Papunet. Tietoa Puhevammaisuudesta. Saatavilla 15.1.2021 <https://papunet.net/tietoa>
- Papunet. Tietoa. Aistit vuorovaikutuksessa. Saatavilla 13.4.2021 <https://papunet.net/tietoa/aistit-vuorovaikutuksessa>
- Partanen, K. (2010). *Voimaa autismikirjon kuntoutukseen*. Helsinki: WS Bookwell Oy.
- Smartbox. Online grids. Kat North. My mum. Saatavilla 10.4.2021 <https://grids.thinksmartbox.com/en/kat-north-1/my-mum>
- Tapio, E. (2019) *Developing picture communication for interactional situations at the beginning of the asylum process; mapping interactional practices*. Teoksessa *Apples – Journal of Applied Language Studies*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Vammaisuus yhteiskunnassa. Esteettömyys ja saavutettavuus. Saatavilla 8.12.2020 <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/esteettomyys-ja-saavutettavuus>
- Tikoteekki. Tietoa. Puhetta tukevat ja korvaavat keinot. Saatavilla. 18.1.2021 <https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/tietoa/puhetta-tukevat-keinot/>
- Vilkka, H. (2005). *Tutki ja Kehitä*. Helsinki: Tammi.

von Tetzner, S. & Martinsen, H. (2011). *Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin*. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Webropol. Tuotteemme. Kysely- ja raportointityökalu. Webropol – luo kysely.

Saatavilla 10.4.2021 <https://webropol.fi/kysely-ja-raportointityokalu/luo-kyselyita/>

Wordpress. Blog. Give the boy a chance. Harry says scared mum. Saatavilla

10.4.2021 <https://givetheboyachance.wordpress.com/2016/10/22/harry-says-scared-mum/>

LIITE 1. Kysely

Leiki, liiku kuvien kanssa

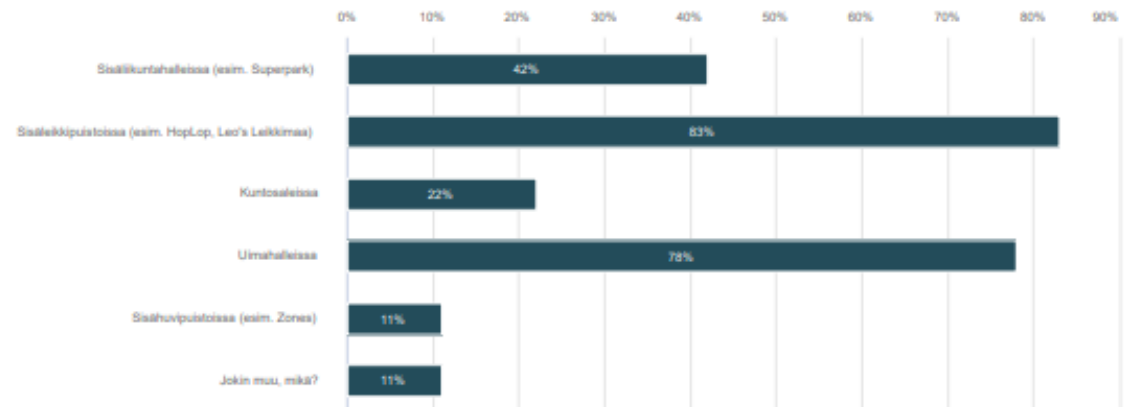
Perusraportti

Leiki, liiku kuvien kanssa

Vastaaajien kokonaismäärä: 66

1. Millaisissa sisäliikunta/sisäleikkipaikoissa käynte? (Monivalinta)

Vastaaajien määrä: 65 , valittujen vastausten lukumäärä: 160

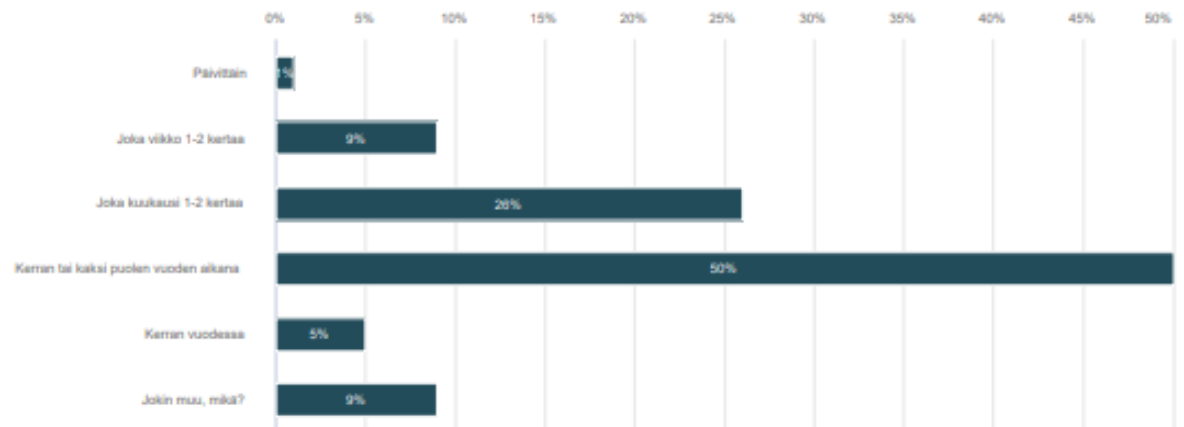
	n	Prosentti
Sisäliikuntahalleissa (esim. Superpark)	27	41,5%
Sisäleikkiputoissa (esim. HopLop, Leo's Leikkimaa)	54	83,1%
Kuntosaleissa	14	21,5%
Uimahalleissa	51	78,5%
Sisähuipputoissa (esim. Zonax)	7	10,8%
Jokin muu, mikä?	7	10,8%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jokin muu, mikä?	Lasten tapahtumat
Jokin muu, mikä?	HopLop
Jokin muu, mikä?	Urheilutalo, kaupunki järjestää peuhupäiv
Jokin muu, mikä?	Kaupungin avoimet liikuntahalleissa järjestettävät
Jokin muu, mikä?	Kaupungin urheilutalolla
Jokin muu, mikä?	Duudson park
Jokin muu, mikä?	Tramppapark, Sekoukoulu

2. Kuinka usein käytätte sisäliikunta- ja leikkipaikkoja?

Vastaaajien määrä: 66

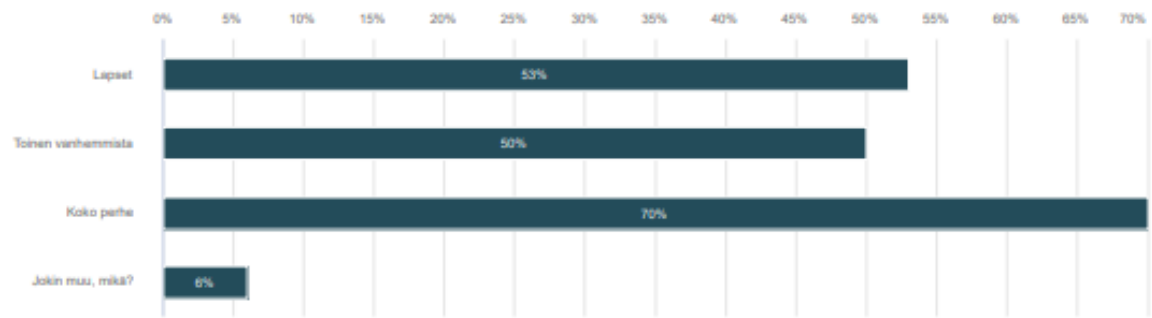
	n	Prosentti
Päivittäin	1	1,5%
Joka viikko 1-2 kertaa	6	9,1%
Joka kuukausi 1-2 kertaa	17	25,8%
Kerraan tai kaksi puolen vuoden aikana	33	50,0%
Kerraan vuodessa	3	4,5%
Jokin muu, mikä?	6	9,1%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jokin muu, mikä?	Joka päivä
Jokin muu, mikä?	Normaalisti ehkä 4-5 kertaa vuodessa, nyt koronan kohdalla hieman vähemmän
Jokin muu, mikä?	Joskus useammin eli joka viikko toisinaan harvemmin
Jokin muu, mikä?	Joka toinen kuukausi
Jokin muu, mikä?	Ennen koronaa 3-4 kertaa kk, nyt harvoin
Jokin muu, mikä?	Ennen koronaa oli kausikortti Lesciin ja käytiin kuukausittain

3. Ketkä perheestänne käyvät sisäliikunta/sisäleikkipaikoissa? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 66 , valittujen vastausten lukumäärä: 118

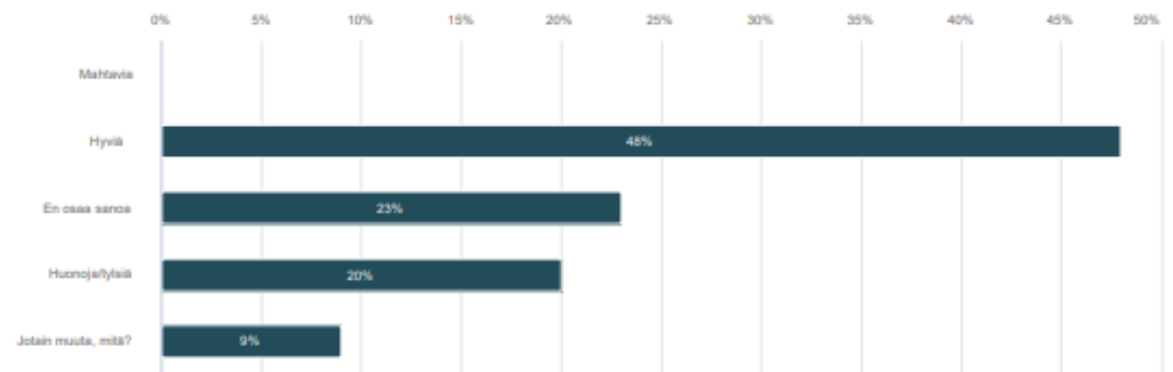
	n	Prosentti
Lapsen	35	53,0%
Toinen vanhemmista	33	50,0%
Koko perhe	46	69,7%
Jokin muu, mikä?	4	6,1%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jokin muu, mikä?	Mies
Jokin muu, mikä?	Koko perhe käyttää perheemme tapauksessa vain yhden vanhemman, koska perheeseen ei kuulu toista vanhempaa. Sikäi vastasin koko perhe, koska meidän perheemme on kokonaisena paikalla, jos ykai vanhempi on paikalla.
Jokin muu, mikä?	Tytön puolesta käyn lasten kanssa
Jokin muu, mikä?	Lapset isovanhempien tai kaverin perheen kanssa

4. Ovatko kokemukset sisäliikunta/sisäleikkipaikkojen ohjeista ja esteettömyydestä olleet

Vastaajien määrä: 65

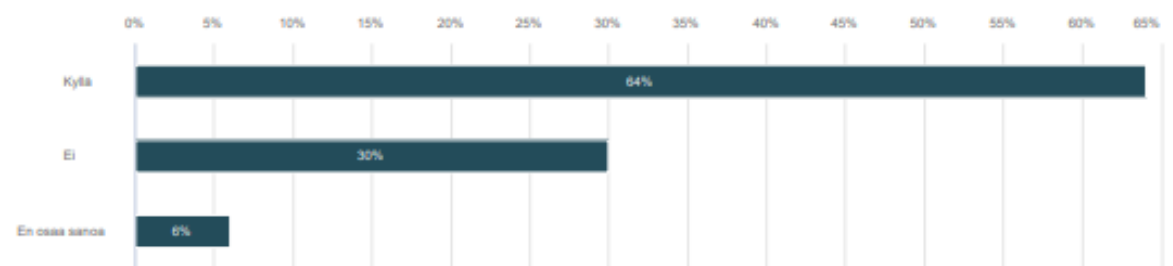
	n	Prosentti
Mahtavia	0	0,0%
Hyviä	31	47,7%
En osaa sanoa	15	23,1%
Huonoja/yltyisiä	13	20,0%
Jotain muuta, mitä?	6	9,2%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jotain muuta, mitä?	Eihän siellä juurikaan ole kuvallisia
Jotain muuta, mitä?	Puutteellisia
Jotain muuta, mitä?	Yksinkertaisia
Jotain muuta, mitä?	Vaihtelevasti
Jotain muuta, mitä?	Ohjeet ovat sinänsä ihan ok, mutta en ole kiinnittänyt juurikaan esteettömyyteen huomiota.
Jotain muuta, mitä?	vähän mielenanomaisia, en ole huomannut erityistä ponnistusta

5. Ovatko liikunta- ja leikkipaikkojen toimintaohjeet olleet selkeitä aikuisen näkökulmasta?

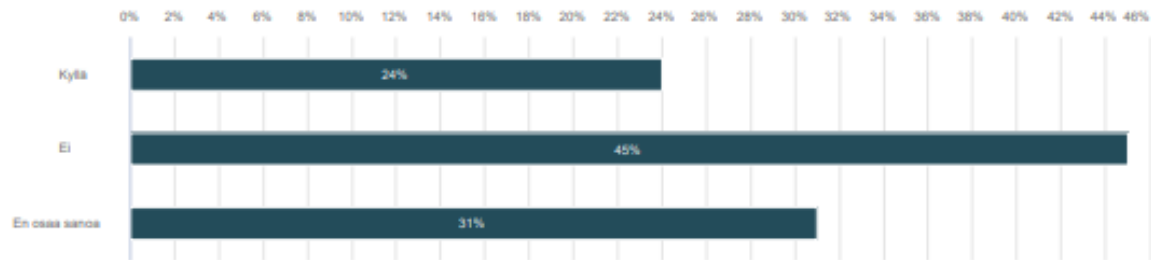
Vastaajien määrä: 66

	n	Prosentti
Kyllä	42	63,6%
Ei	20	30,3%
En osaa sanoa	4	6,1%

6. Entä ovatko liikunta- ja leikkipaikkojen ohjeet olleet selkeitä lasten mielestä?

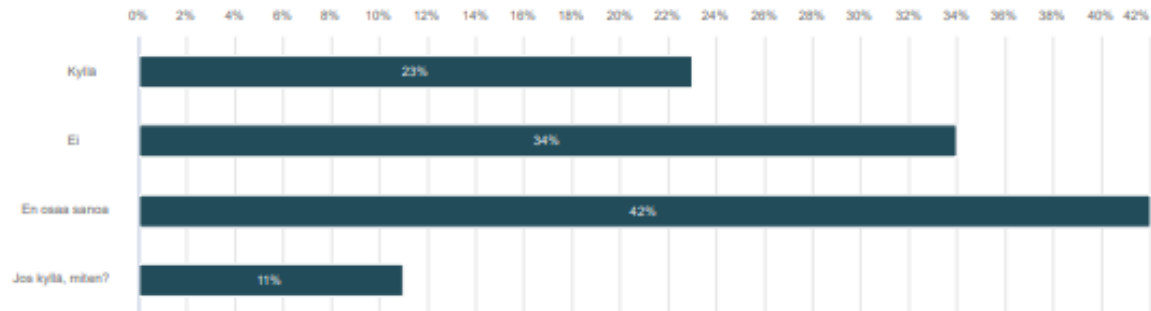
Vastaajien määrä: 64

	n	Prosentti
Kyllä	15	23,4%
Ei	29	45,3%
En osaa sanoa	20	31,3%

7. Onko sisäliikunta/sisäleikkipaikoissa huomioitu esteettömyys? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 65 , valittujen vastausten lukumäärä: 71

	n	Prosentti
Kyllä	15	23,1%
Ei	22	33,8%
En osaa sanoa	27	41,5%
Jos kyllä, miten?	7	10,8%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jos kyllä, miten?	Jotenkin on huomioitu, mutta ei välttämättä
Jos kyllä, miten?	Huomioitu, mutta ei tarpeeksi
Jos kyllä, miten?	Jotassain paikoissa
Jos kyllä, miten?	Insua wc löytyy usein, mutta näkö ja kuulo esteettömyys on täysin tuntematon käsite
Jos kyllä, miten?	Kommunikoimmin osalta tärkeimmät ihjeet kuvina
Jos kyllä, miten?	fyysinen esteettömyys ehkä sisätiloissa ja wc-tiloissa, mutta muuta ei ole

8. Millaisia toiveita teillä on leikki- ja liikuntapaikkojen esteettömyyden ja kuvakommunikaation saavutettavuuden suhteen? (Avoin kysymys)

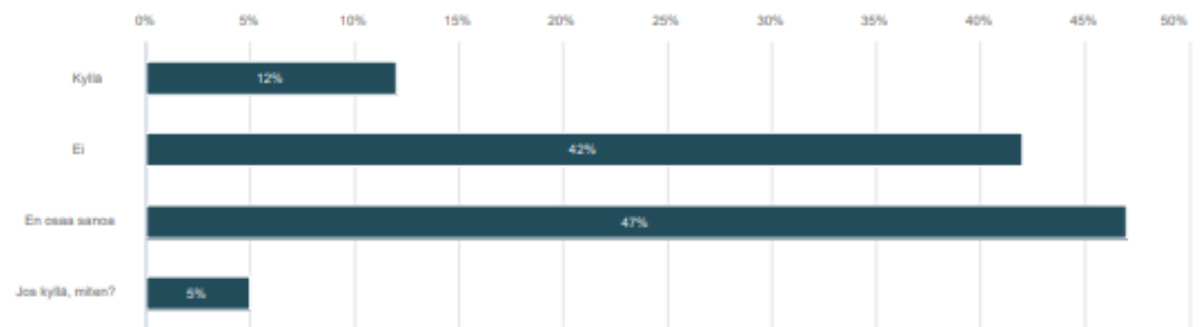
Vastaajien määrä: 25

Vastaukset
Mahdollisimman esteetöntä liikkumista ja selkeitä kuvahjeet niitä tarvitseville.
Mokku
Oltai kiva, kun olai kuvalliset ohjeet. Sivullakin voiai olla tulostettavat ohjeet. Tukiväittotunakin voiai olla.

Vastaukset
Selkeitä ohjeet ja opasteet. Riittävän isot kuvat. Sopivalla korkeudella. Opasteet muusallakin, kuin oven vieressä.
Helpot ja selvät ohjeet näkyvillä paikoilla.
Hyvin vähän kuvallisia ohjeita, lastennäkökulmasta
Selkeitä, riittävän lyhyitä, tarpeenmukaisia
Palautus
Toivoisin että kuvakommunikaatiot olisivat selkeitä ja selkeästi esillä. Lisäksi olisi hyvä, että kuvakommunikaatiot olisivat valtakunnallisia eli samanlaisia joka paikassa. Tällä hetkellä joka paikassa on yritelty tehdä oman paikan näköiset.
Selkeyttä
SuperParkissa ja uimahalleissa voisi olla kuvien avulla hahmotettu toiminnot ja säännöt pienistä lapsista varten
Riittävä kontrasti väreissä, selkokuvat, kuvien koko, kuvat hyvin valaistussa paikassa (esteettömyysvaatimukset täyttävä lukemäärä)
Selkeitä kuvalliset ohjeet ja varoitukset.
Kuvallisia ohjeita en mielestäni ole nähnyt missään ja sanalliset ohjeetkin ovat olleet sellaisia, että ne eivät välttämättä kiinnitä hyvin huomiota. Uimahalleissa ei oman kokemuksen mukaan ole sellaisia tiloja, joissa voisi käyttää esim. Nostureita tai "aätkyjä". Lisäksi esim. 10v voi joutua menemään yläin pukuhuoneisiin jos aikuisena on mukana eri sukupuolta oleva ihminen. Tämä taas aiheuttaa sen, että lapsi ei välttämättä pääse kovin usein uimaan.
Kuvakommunikaatioita voisi olla lausuttavissa, uimahallin ohjeet kuvitetuina sosiaalisella tarinalla tms.
Esteettömyys ei ole keneltäkään pois. Mutta toisin päin, jos esteettömyyttä ei huomioida, niin sillä taas rajataan osa käyttäjistä pois.
Toiminnot kuvina lasten tasolla, perus "minä haluan/en halua, tykkään/en tykkää" kuvat
Lisää kuvia infotauluihin ja julkisintoihin.
Esim. Hoptopin apinakuvalliset ohjeet ovat ainakin aikuisen näkökulmasta hauskoja ja selkeitä.
Kuvataulut voisi olla hyvät, jolla voisi lapsikin kertoa mitä haluaa esim. seuraavaksi tehdä.
Hyvin voisi olla kuvatuot, mitä missäkin "pisteessä" on tarkoitus tai voi tehdä, ja myös ohjeet/kiellot selkeinä kuvina tai kuvasarjoina. Ohjeet vessaan lapsen silmien korkeudella!
Kuvakommunikaatio kuva taulusta olisi apua jos olisi kuvitettu säännöt, toiminnanohjeet toiminta kohtaisesti.
Kuvia ei koskaan voi olla liikaa ja niitä voi olla ihan joka paikassa helpottamassa lasten kommunikaatiota
Oltai hienoa, jos lapset voisivat mennä ja touhuta useampiin paikkoihin vapaammin ja omasta näkökulmastaan turvallisemmin. Turvallisuudella tarkoitin tässä, että heillä olisi keino heti huomata, mitä missäkin on tarkoitus tehdä ja miten pääsee etenemään. Sisäleikkipuistossa oli hieno, kun vaihtoehtoisista reiteistä oli vähän merkintöjä leikkipaikkojen sisällä. Uimahalleissa ei mielestäni ole kuvakommunikaatiota liittyen juuri mitään ohjeistusta. Perinteiset 'ei uimapukua saunaan' ja 'ei saa hypätä altaan reunalle' vaativat nekin aikuisen selityksen eli eivät ole yksiselitteisiä. Myöskään mitään uimahallissa etenemisen toimintaohjeita ei kuvallisesti ole saatavilla, ei lapsille eikä muille.
Ohjeet pitäisi olla järkevät ja selkeät. Esim. onko korona-aikana aikuisilla maskipakko, maskisuositus vai maski edellytys. Kaikki asiakkaat eivät ymmärrä suomea, ohjeet kuvina ja erikielisinä teksteinä. Mitä leikkipaikoilla saa tehdä ja mitä ei? Esim. kuva tulivuoren viereen, että yltäpäin ei lukumäärä ole tarkoitus kiivetä. Mitä trampolla saa tehdä ja mitä ei? Trampolilla ei saisi kiivetä patjoilla takaisin, selkeitä kuvia ja ohjeet tarpeen, sekä vaivonta. Nyt siellä voi olla ihan tasperiota alla, kun isommat hyppäivät votin päälle. Ikärajat ja trampojen jaottelu eri alueille, jotta pienet olisivat turvassa ja isollakin riittää järkevää tekemistä.

9. Onko kommunikation saavutettavuus otettu huomioon? (Monivalinta)

Vastajien määrä: 66 , valittujen vastauksen lukumäärä: 70

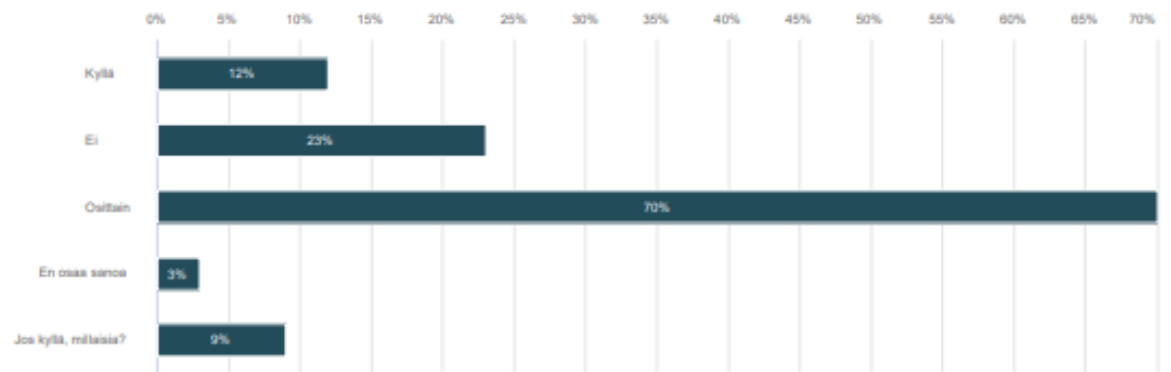
	n	Prosentti
Kyllä	8	12,1%
Ei	28	42,4%
En osaa sanoa	31	47,0%
Jos kyllä, miten?	3	4,5%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jos kyllä, miten?	Ei tarpeeksi
Jos kyllä, miten?	jatkua
Jos kyllä, miten?	Kuulutukset taisivat olla selkeitä ja kyllä hypänneen keltävät kyltit taisivat olla näkyvillä ja selkeitä.

10. Ovatko leikki- ja liikuntapaikkojen ohjeistukset olleet kuvallisia? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 66 , valittujen vastausten lukumäärä: 77

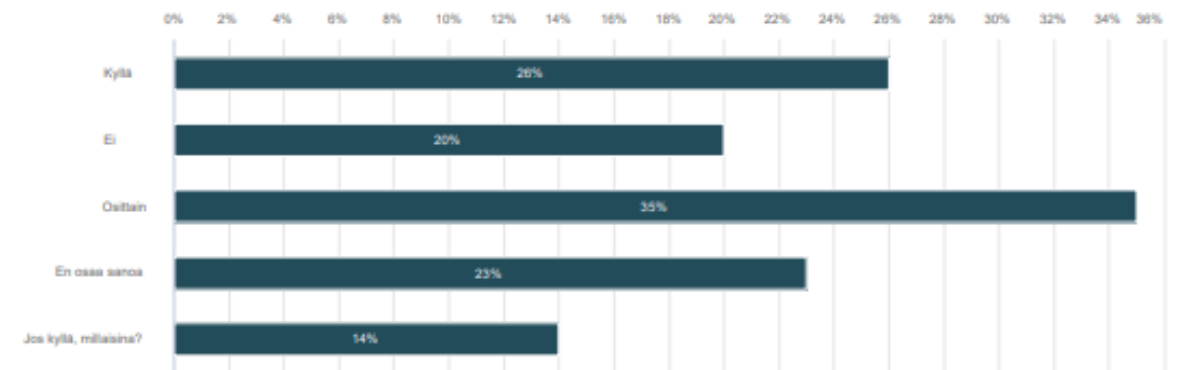
	n	Prosentti
Kyllä	8	12,1%
Ei	15	22,7%
Osittain	46	69,7%
En osaa sanoa	2	3,0%
Jos kyllä, millaisia?	6	9,1%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jos kyllä, millaisia?	jotkut
Jos kyllä, millaisia?	Useimmat selkeät kiellot löytyivät myös kuvina, esim. ei saa mennä paljain jalkoin jonnekin, mutta muuten kuvia on ohjeistuksissa todella vähän
Jos kyllä, millaisia?	Hoplopin apinakuvat ja video-ohjeet aulassa
Jos kyllä, millaisia?	En enää muista, oliko kaikki ja kuinka selkeinä, mutta kyllä kuvia näkyi
Jos kyllä, millaisia?	käsienpesu ohjeissa on kuvia, muuten aika vähän

11. Entä ovatko paikkojen ohjeet olleet jossain muussa muodossa? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 66 , valittujen vastausten lukumäärä: 77

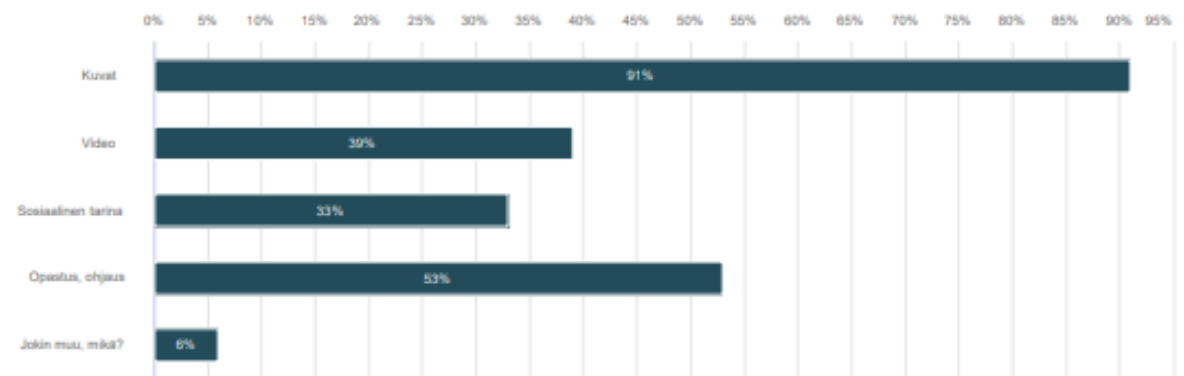
	n	Prosentti
Kyllä	17	25,8%
Ei	13	19,7%
Ositain	23	34,8%
En osaa sanoa	15	22,7%
Jos kyllä, millaisina?	9	13,6%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jos kyllä, millaisina?	Sanallista
Jos kyllä, millaisina?	joo
Jos kyllä, millaisina?	Tekstinä
Jos kyllä, millaisina?	Kirjalliset ohjeet
Jos kyllä, millaisina?	Kirjallisia ohjeistuksia
Jos kyllä, millaisina?	Kirjoittuna lausein
Jos kyllä, millaisina?	Kirjoitetut ohjeet
Jos kyllä, millaisina?	Tekstinä jota lapset ei osaa lukea.
Jos kyllä, millaisina?	tekstejä ja ohjeita jaettu neuvomassa, selkeitä kuvia tai kuvien avulla eri puolilla puistoa olisivat hyviä

12. Millainen kommunikaatiota tukeva materiaali edistäisi turvallista ja hauskaa vierailua sisäliikunta/sisäleikkipuistoissa? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 66 , valittujen vastausten lukumäärä: 147

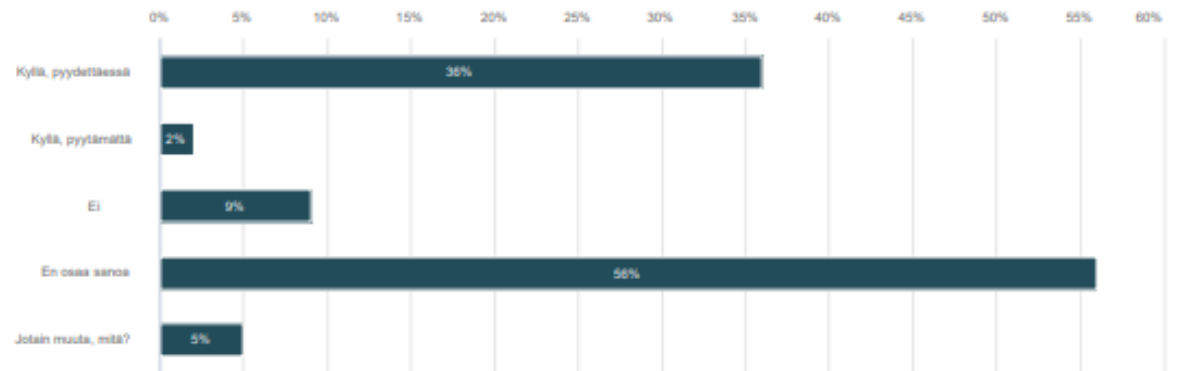
	n	Prosentti
Kuvat	60	90,9%
Video	26	39,4%
Sosiaalinen tarina	22	33,3%
Opastus, ohjeus	35	53,0%
Jokin muu, mikä?	4	6,1%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jokin muu, mikä?	Heips
Jokin muu, mikä?	Juu
Jokin muu, mikä?	Näkövammaisille puhutut kuvat/ videot, kuulovammaisille tekstitys
Jokin muu, mikä?	Monikanavaisuus olisi hyvä, ei kieleen perustuva, visuaalisuus, piirrokset, videot ja monitorit

13. Auttaako sisäilikunta/sisäilikkipaikkojen henkilökunta erityistarpeiden kanssa? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 66 , valittujen vastausten lukumäärä: 71

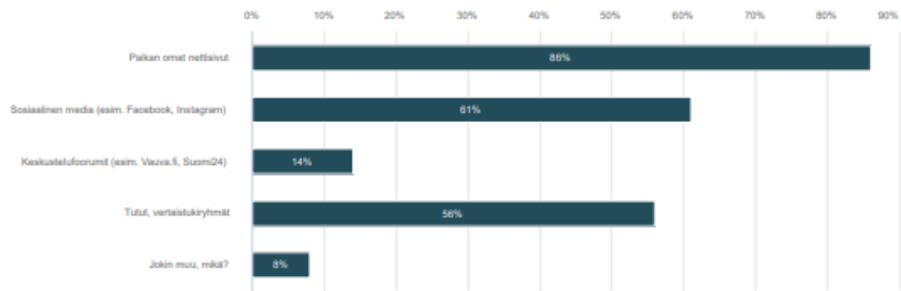
	n	Prosentti
Kyllä, pyydettäessä	24	36,4%
Kyllä, pyytämättä	1	1,5%
Ei	6	9,1%
En osaa sanoa	37	56,1%
Jotain muuta, mitä?	3	4,5%

Ävoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jotain muuta, mitä?	jokua
Jotain muuta, mitä?	Tieto/taito vähäistä
Jotain muuta, mitä?	henkilökuntaa on ollut todella vähän niissä paikoissa missä itse olen käynyt.

14. Mistä tarkistat leikki- tai liikuntapaikan sopivuuden perheellesi? (Monivalinta)

Vastaajien määrä: 64 , valittujen vastausten lukumäärä: 144

	n	Prosentti
Paikan omat nettisivut	55	85,9%
Sosiaalinen media (esim. Facebook, Instagram)	39	60,9%
Keskusteluforumit (esim. Vauva.fi, Suomi24)	9	14,1%
Tutut, vertaisryhmät	36	56,3%
Jokin muu, mikä?	5	7,8%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jokin muu, mikä?	postti
Jokin muu, mikä?	soittamalla
Jokin muu, mikä?	soittamalla
Jokin muu, mikä?	Mainokset, muiden kokemukset

15. Asuinpaikka? (Maakunta)

Vastaajien määrä: 60

Vastaukset
Turku, Varsinais-Suomi
Turku
Oulu
Kanta-Häme
Kanta-Häme
Häme
Varsinais-Suomi
Turku
Kanta-Häme
Kanta-Häme
Kanta-Häme
Kanta-Häme
Kanta-Häme
Kanta-Häme
Kanta-Häme
Forssa
Varsinais-Suomi
Uusimaa, Vantaa

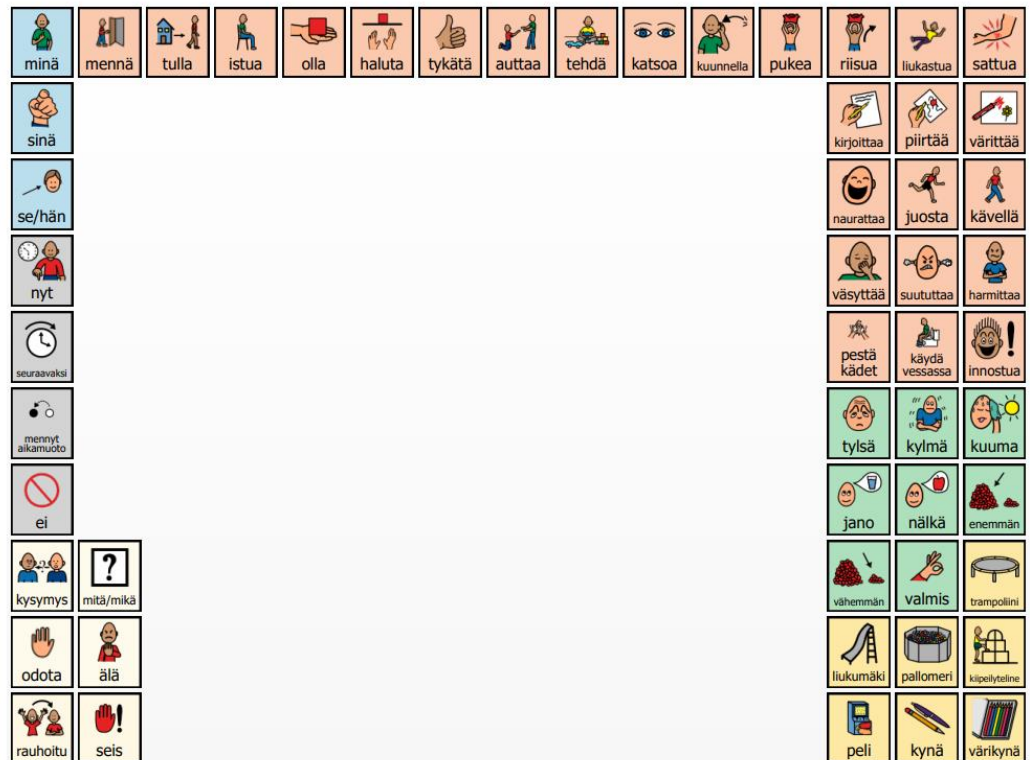
16. Palaute, kritiikki, kehut ja toiveet sisäliikunta/sisäleikkipaikoista.

Vastaajien määrä: 19

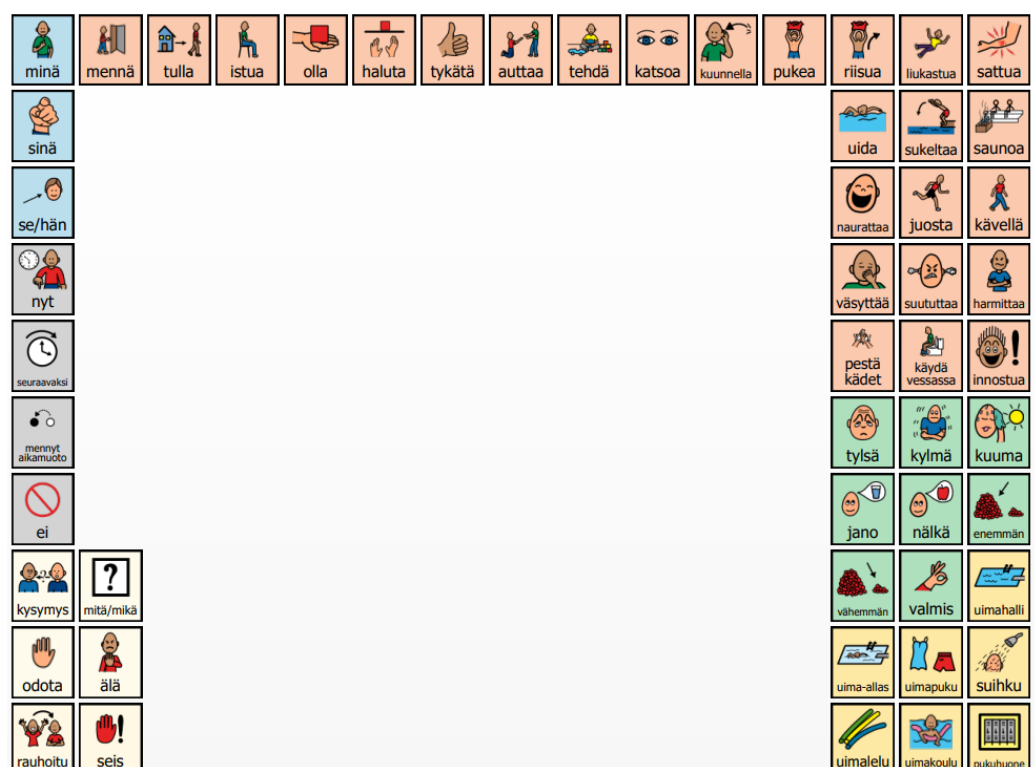
Vastaukset
Juhuu best
Liian suuret paikat vaikuttavat vähimistä,
mahtavaa
Sisäliikunta/sisäleikkipaikat ovat lasten mieleen ja lapset viihtyvät niissä hyvin. Toisaalta visuaaliseen tukeen ja ohjeistukseen voisi useammassa paikassa parostaa enemmän.
Ihania, että tällaisia paikkoja on Olemassa
Sisäisyys tärkeää, joissain paikoissa ollut ikuisia.
Mukavaa ajankäyttöä koko perheelle. Ehkä enemmän sellaista ohjattua toimintaa olisi kiva saada myös näille sisäliikunta/leikkipaikoille.
SuperParkissa käytiin Turussa kesällä ja tykättiin tyttöjen (2 ja 4v) kanssa tosi paljon, on kuitenkin selvästi suunniteltu vanhemmille joten monet toiminnot jäi kokematta vielä. Jos jonkun tällaisen paikan saisi pienemmille leikkijöille sellaisen ohjeiden tai vaikka videoiden kera niin helposti tulisi lähdettyä pidemmällekin matkan takaa vierailulle :)
Hintataso alhaisemmaksi
Tarjoavat hyvin vaihtoehtoisen tavan liikkua sisällä.
En ole kokenut sytyttää henkilökunnan puolesta esim. Erityisten kanssa. Kuvalliset ohjeet on kuitenkin puuttuneet ja on paljon kirjoittamattomia sääntöjä tällaisissa paikoissa toimimisesta, mikä aiheuttaa epäselvyyttä.
Hopitopissa, leif areenalla ja Ruusalon kylpylässä on ollut hyviä kokemuksia miten hiekkunta suhtautuu erityisluokaa tarvitsevaa lasta kohtaan (asiain kuormittumiseen)
Pääsymaksut usein kalliita
Valvonta on heikkoa välillä. Henkilökunta ei ole aina helposti saavutettavissa.
Joka paikassa sisäisyydessä olisi parantamista varaa ja isoissa paikoissa työntekijät vois enemmän kierellä ja puuttua hölmöilyyn, myös selkeitä kielto kyliä joissain olisi tarpeellisia (superpark)
Nyt korona-aikaan ei ole tullut käytyä ja meillä kuvakommunikaatio on vasta aloitettu tänä aikana, niin huomaa että ei ole tullut kiinnitettyä niin asiaan huomiota. Nyt tarve on ihan erilainen ja seuraavalla viikolla varmasti kiinnittää erilaisia huomioita.
Hieno homma, että nämäkin paikat huomioidaan, rohkeasti vain viemään sanaa itse puolesta, vaikka vastustusta ihmisistäkin!
Sisäleikkipuistojen sisäisyys tulisi päivittää nykyiseen. Aivan kamalia kuului entisen paikallisen sisäleikkipuiston sivouksesta ja laulutarinoista, sisäisyys oli ala-arvoista. Muuallekin kuulutettiin enemmän tai vähemmän samaan. Erityistä ja baktereja on valtavasti pinnoilla ja leikkivälineissä.
Hygienian ja sivouksen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Ei ole kovin viihtyisää, jos esim. sohvien alla on pölyvuoria ja nukaas.

LIITE 2. Kommunikaatiokuvat

Leiki, liiku sisäleikkipaikassa

Leiki, liiku uimahallissa

Leiki, liiku irtokuvat

 minä	 sinä	 tehdä	 katsoa	 kävellä	 sukeltaa	 vähemmän	 suihku
 se/hän	 seuraavaksi	 auttaa	 liukastua	 väsyttää	 saunoa	 valmis	 uimapuku
 nyt	 ei	 tykätä	 sattua	 suuttuttaa	 tylsä	 trampoliini	 pallomeri
 mennyt aikamuoto	 seis	 haluta	 kirjoittaa	 harmittaa	 kylmä	 uimahalli	 uimalelu
 mitä/mikä	 älä	 olla	 piirtää	 pestä kädet	 kuuma	 uima-allas	 kiipeilyteline
 kysymys	 odota	 istua	 värittää	 käydä vessassa	 jano	 liukumäki	 pukuhuone
 rauhoitua	 kuunnella	 tulla	 naurattaa	 innostua	 nälkä	 peli	 väräkynä
 pukea	 riisua	 mennä	 juosta	 uida	 enemmän	 kynä	 uimakoulu